

€ 3,00

oktober 2012

Word abonnee van Doorbraak zie achterpagina!

Doorbraak naar een andere samenleving!

Veel mensen denken dat ze alleen staan in deze wereld en dat onrecht een gegeven is. Doorbraak is ervan overtuigd dat verandering wél mogelijk is, verspreidt daarom haar visie en werkt samen met mensen die opkomen voor belangen die voor iedereen waardevol zijn. Op die manier levert Doorbraak een bijdrage aan - hopelijk - succesvol verzet tegen kapitalisme en voor meer gelijkheid en vrijheid op alle fronten. Daarbij plaatsen we ons in een brede traditie van strijd en solidariteit van onderop, die - in al haar diversiteit - door de eeuwen heen en in alle continenten bestaan heeft.

De sociale, politieke en economische realiteit waarin we leven, is op vele fronten onrechtvaardig en onwaardig. De kapitalistische en patriarchale samenleving wordt grotendeels gekenmerkt door onevenwichtige machtsrelaties: tussen rijk en arm, mannen en vrouwen, baas en arbeider, wit en zwart, “gezonde”, “normale” mensen en mensen met een fysieke of geestelijke beproeving, “autochtoon” en “allochtoon”, enzovoorts. Op basis van dit soort onderscheidingen wordt wereldwijd een overgroot deel van de mensen stelselmatig onderdrukt en uitgebuit. Dat is de realiteit waar Doorbraak zich tegen verzet. Wij keren ons tegen al deze scheve en onrechtvaardige machtsverhoudingen, door ze - zowel in hun samenhang als afzonderlijk - actief ter discussie te stellen en te bestrijden.

De bewegingen van strijd en solidariteit vragen voortdurend om nieuwe ideeën en inzichten, om nieuwe manieren waarop organisatie en sociale strijd vorm gegeven kunnen worden, passend bij de samenleving zoals die nu is. Wij staan niet voor het herhalen van de politiek van 1917, 1936, 1968, 1980, of welke

tijd dan ook, maar voor een radicale politiek in de 21ste eeuw. Wij denken dat het dagelijks leven, en daarmee ook het verzet tegen deze op onrechtvaardige machtsrelaties gefundeerde realiteit, van onderop georganiseerd kan en moet worden. Wij proberen een nieuwe invulling te geven aan politieke basisconcepten die voor ons van waarde zijn, zoals “vrijheid”, “gelijkheid” en “democratie”. Deze tekst vormt een momentopname van de lopende discussie binnen Doorbraak over onze uitgangspunten.

*Een andere wereld is niet alleen mogelijk,
een andere wereld is noodzakelijk.*

A. Wat is er mis en waar willen we naar toe?

1. Gelijkheid: collectivisatie van productiemiddelen en gelijke bijdrage in politieke besluitvorming

“Gelijkheid” hoort weer bovenaan de politieke agenda. De liberale rechtsstaat houdt ons weliswaar voor dat we allen gelijk zijn, maar tegelijkertijd wordt de huidige samenleving op vele fronten nog altijd gekenmerkt door een onoverbrugbare en nog altijd groeiende sociale ongelijkheid. Dat kan omdat gelijkheid uitsluitend wordt gedefinieerd in de burgerlijke, holle termen van het gelijke “recht”.

“Gelijkheid” is niet verenigbaar met, maar eerder tegengesteld aan homogeniteit en uniformiteit. Met andere woorden: dat we allen gelijk zijn, wil niet zeggen dat we allen hetzelfde zouden zijn of moeten zijn - integendeel! “Gelijkheid” betekent allereerst een waardig bestaan voor iedereen, en niet slechts de formele of juridische mogelijkheid of kans daartoe. Dat wil zeggen dat de hierboven beschreven, op onderdrukking en uitbuiting gebaseerde machtsrelaties teniet moeten worden gedaan. Deze verhoudingen, die schuilgaan achter de inhoudelijk lege gelijkheidsbeginselen van het (neo)-liberalisme, zullen moeten worden geconfronteerd met een radicaal andere visie op gelijkheid: een gedeelde eis voor waardigheid.

► ► ► Vervolg op pagina 10

Fatsa 1979-1980: een in de kiem gesmoorde revolutie

Over de hele wereld zijn plekken aan te wijzen waar geprobeerd is om van onderop een andere, vrije, socialistische samenleving op te bouwen. Feit is dat veel van deze initiatieven geen stand hebben kunnen houden. Vanwege een kaping door autoritaire elites, of door brute repressie door de oude orde. Deze repressie heeft vaak eerst het operatiegebied van deze socialistische bewegingen ingedamd, alvorens ze helemaal weg te vagen. De Commune van Parijs (1871), de Münchense Radenrepubliek (1919) en de sovjet van Kronstadt (1921) zijn hier voorbeelden van. Ook het relatief onbekende Turkse Fatsa (1979-1980) hoort met zijn eigen historische bijzonderheden tot deze eervolle rij, en behoort daarmee tot onze politieke erfenis.

Fatsa is een stadje dat ligt in een bergachtige, groene omgeving aan de Zwarte Zee in de Turkse provincie Ordu. Eind jaren zeventig telde het ongeveer 20 duizend inwoners die voornamelijk leefden van de verbouw van hazelnoten en de visserij. De geschiedenis van links in Fatsa begint in 1965 met de oprichting van een lokale afdeling van de Arbeiderspartij van Turkije (TIP), de eerste grote, legaal opererende linkse politieke partij van het land. Het waren met name leraren, studenten en scholieren die in een klimaat van politisering en radicalisering in heel Turkije de motor vormden van de lokale TIP en die via een netwerk van volkshuizen, vakbonden en debatclubs de harten van de werkende mensen van Fatsa veroverden. Links richtte zich met dit netwerk vooral tegen de uitbuiting van de hazelnootboeren, zwarte handel, speculatie en woekerpraktijken.

THKP-C

Als gevolg van meningsverschillen binnen de TIP en de studentenbeweging werd in 1970 de illegale Volksbevrijdingspartij en -front van Turkije (THKP-C) opgericht door Mahir Çayan en zijn kameraden. De THKP-C kenschetste Turkije als een land dat werd geregeerd door een oligarchie en dat feitelijk was bezet door het neo-kolonialisme. Ze stond de omverwerping van de oligarchen voor via een “strategie van gepolitiseerde militaire strijd”. Gewapend verzet dus. De beweging was invloedrijk in Fatsa. Een van haar landelijke leiders kwam uit het stadje. Toen het leger op 12 maart 1971 een staatsgreep pleegde en de aanval opende op revolutionair links, besloot de THKP-C om de wapens op te nemen tegen de junta. Om de executie van drie gevangenen genomen studentenleiders - Deniz Gezmiş, Hüseyin İnönü en Yusuf Aslan - te voorkomen, ontvoerde een groep leden van de beweging, onder leiding van Çayan, drie radarteknici van de NAVO. Op 30 maart 1972 werd de groep omsingeld door het leger in het dorp Kizildere. Tien militanten (inclusief Çayan) en de drie gijzelaars werden gedood. Drie van de omgekomen THKP-C-strijders kwamen uit Fatsa.

► ► ► Vervolg op pagina 12

Leids strijdexperiment tegen dwangarbeid werpt eerste vruchten af

Begin september was het alweer twee jaar geleden dat Doorbraak in Leiden begon met een experiment om in de strijd tegen de bezuinigingen een aantal elementen van organisatie toe te passen. Denk aan het voeren van tweegesprekken, het streng evalueren van alle activiteiten en het doelgericht werken aan de opbouw van een machtspositie. Al een aantal keer brachten we rapport uit en ditmaal hebben we voor het eerst ook echte resultaten te melden!

Na het eerste jaar hebben we op basis van onze ervaringen en politieke inschattingen gekozen om ons meer specifiek te richten op de maatregelen jegens werklozen. Met name de verdere invoering van de dwangarbeid bood een goede kans om verzet op te bouwen en daadwerkelijk in te grijpen in maatschappelijke ontwikkelingen. Dat bracht al snel meer positieve resultaten dan we zelf verwacht hadden. Wat hebben we tot nu toe bereikt?

1. Door onze campagne heeft de gemeente dwangarbeid niet 'normaal' kunnen maken.

Het gemeentebestuur en de meeste politieke partijen hebben er vanaf het begin op ingezet dat het dwangarbeidcentrum 'normaal' zou worden, en dat het daar moeten "werken voor je uitkering" eveneens 'normaal' zou worden. Daarom wilde men er niet teveel aandacht aan schenken: het zou gewoon een van de vele hervormingen zijn die voortdurend worden doorgevoerd. Maar Doorbraak is erin geslaagd die 'normaliteit' te doorbreken en te laten zien dat er een aantal van onze fundamentele rechten afgebroken wordt, zoals het recht op een minimumloon, een contract, vrije arbeidskeuze en goede arbeidsomstandigheden. Er is in Leiden een sfeer ontstaan waarin beleidsmakers en politici zich onder druk gezet voelen om de dwangarbeid te rechtvaardigen. Het gaat zover dat niet de activisten, maar de bestuurders regelmatig tekst en uitleg moeten geven.

En eenmaal doorbroken, keert de gewenste 'normaliteit' ook niet meer vanzelf terug, zo is ons gebleken. We zijn een of twee keer in de week aanwezig op het plein voor het dwangarbeidcentrum om in de middagpauze gesprekjes te voeren met werklozen. Dat levert nogal wat spanning op in het centrum omdat onze activiteiten gezien worden als "actievoeren", zoals we van meerdere kanten hebben vernomen. En daarom stuurt de directie er stevast twee of drie beveiligers op af, vaak zelf ook werkende werklozen. Zo makkelijk kan 'actievoeren' dus zijn: geen actieboarden en pamfletten meer nodig, gewoon op een bankje zitten en wat praten is in deze situatie al voldoende. Voldoende om de beveiliging van het centrum in rep en roer te brengen.

2. Door onze activiteiten voelen progressieve partijen en bonden zich genoodzaakt om ook 'iets' te doen.

Het is de taak van de progressieve partijen en de vakbonden om de vinger aan de pols te houden aan de onderkant van de samenleving, om onvrede en woede op te sporen, zichtbaar te maken, te herformuleren in bestuurlijke termen, en te organiseren of minimaal te kanaliseren richting de parlementaire instituten. In Leiden hebben de bonden, de SP, de PvdA en GroenLinks gezien dat Doorbraak roert in de bestaande onvrede, en een redelijk aantal mensen op de been kan brengen, mogelijk meer dan bonden of progressieve partijen momenteel zelf lokaal zouden kunnen. Dat heeft gemaakt dat ze zich nu ineens ook roeren, terwijl ze eerder niets ondernamen tegen de voorganger van het dwangarbeidcentrum, het zogenaamde Werkatelier, waar eveneens dwangarbeid plaatsvond. Het dwangarbeidcentrum is daardoor zeer tegen de gewoonte in al twee keer opnieuw besproken in de gemeenteraad. Dat gebeurde mede op verzoek van de SP en de PvdA die naar aanleiding van ons dwangarbeid-dossier een eigen onderzoek naar de praktijken in het centrum deden. GroenLinks en de FNV-bonden Bouw, Bondgenoten en Abvakabo hebben ook hun voornemens uitgesproken om ermee aan de slag te gaan.

3. Door onze acties heeft de directie het regime in het dwangarbeidcentrum versoepeld.

Na de succesvolle 1 mei-actie voor de ingang van het centrum, en de publicatie van ons dossier in de dagen daarop, bereikten ons al snel de eerste signalen van een flinke wijziging in de dagelijkse gang van zaken. Dwangarbeiders gaven aan dat het regime versoepeld was. Plots mochten ze bijvoorbeeld wel even een kopje koffie gaan halen, en ze voelden dat er vanuit de bewakers op de werkvloer meer respect kwam. Ook bleek ineens dat niet alle werklozen die opgeroepen werden meer aan de dwangarbeid hoefden. Interne bronnen bevestigden die koerswijziging later, en erkenden bovendien dat die direct veroorzaakt was door de activiteiten van Doorbraak.

4. Door campagne te voeren hebben individuele werkloze Doorbraak-activisten meer macht gekregen in relatie tot hun "consulenten" en hoeven ze niet te dwangarbeiden.

Doorbraak voert vanzelfsprekend in de eerste plaats actie voor de complete afschaffing van de dwangarbeid voor iedereen, maar in de tussentijd komt de campagne ook al ten goede aan enkele van onze actievoerders zelf. Openlijke deelname aan de campagne blijkt een zekere macht te geven: "cliëntmanagers" blijken bekende actievoerende werklozen niet zo hard aan te durven pakken. Een van de Doorbrakers schreef naar aanleiding van haar vernederende ervaringen tijdens een gesprek met een Sociale Dienst-medewerker een column op onze website, waarna ze direct ongevraagd een nieuwe ambtenaar toegewezen kreeg. Die was poeslief en aardig, en vertelde haar dat ze niet hoefde te dwangarbeiden. Wel moet ze verplicht een paar uur per week ter plekke komen solliciteren. Ze moet daarbij in haar eentje in een kamer zitten, apart van de andere solliciterende werklozen, waarschijnlijk om besmetting met opstandigheid te voorkomen.

Een tweede Doorbraak-activist kreeg bij zijn intake-gesprek in het centrum meteen de vraag van zijn ambtenaar: "Je gaat toch niet alles publiceren wat we bespreken, hè? Met mijn foto erbij en zo." Hij doelde daarbij natuurlijk op de afbeelding van Emiel Gommans, de hoofdbewaker op de werkvloer, die we gebruikt hadden bij het ballengooien tijdens de 1 mei-actie en die we daarna op onze website plaatsten. Gommans kan het bloed van de Doorbrakers overigens wel drinken, zo hebben we vernomen. Maar dat terzijde. Ook deze tweede Doorbraak-activist hoeft niet te dwangarbeiden. Dat is goed nieuws, want zo houdt hij meer tijd over voor de campagne. Wel moet hij verplicht vier uur per week komen solliciteren. Op zich geen slecht nieuws, want zo kan hij toch weer regelmatig het centrum binnenlopen om te praten met de dwangarbeiders die in de middagpauze buiten geen luchtje komen scheppen. Die konden we moeilijk nog bereiken nadat de directeur het gebouw tot verboden gebied had verklaard voor Doorbrakers na onze succesvolle 1 mei-actie.

5. Enkele kritische medewerkers in het dwangarbeidcentrum voelen zich door onze activiteiten gesteund en spelen ons af en toe informatie door.

Veel van de ambtenaren zijn ooit in het centrum komen werken om iets te doen voor WSW-ers, lang voordat er werklozen aan de dwangarbeid werden gezet. Het gaat om progressieve mensen, die de dwangarbeid liever vandaag dan morgen afgeschafte zien, en die zich nu gesterkt voelen door de openlijke kritiek van Doorbraak. Minstens vier van hen hebben direct of indirect laten weten aan onze kant te staan. Minstens een medewerker heeft een kritische werkloze naar ons doorverwezen, en anderen brieven interne informatie door. Om hun positie niet in gevaar te brengen kunnen we er hier niet veel meer over schrijven. Wel is duidelijk dat heel wat medewerkers met morele dilemma's worstelen. Een medewerkster die sommigen van ons nog kent van vroeger, van het steunen van vluchtelingen, kwam eens langslopen toen wij wat stonden te praten op het plein voor de ingang. Ze lachte enigszins opgelaten en liet weten: "Ja, ik werk nu ook voor de vijand."

6. Dwangarbeiders schenken meestal vrij snel hun vertrouwen aan Doorbraak.

Doorbraak-activisten hebben vrijwel altijd direct een open en vrij intens contact met de dwangarbeiders in en voor het centrum. Onze open houding en kritische stellingname slaat zo vanaf dag één bijzonder goed aan. Doorbraak beschikt daardoor ook als enige organisatie in Leiden over informatie over wat er in werkelijkheid dagelijks gebeurt in het centrum, tenminste zoals dat van onderop meegemaakt wordt. De gemeente doet daar natuurlijk wel onderzoek naar, maar geeft stevast te kennen dat er geen problemen zijn. En politieke partijen beschikken soms slechts over enkele individuele klachten. Dat geeft ons een enorme voorsprong bij het denken over de mogelijkheden van verzet.

7. Met onze campagne hebben we ervoor gezorgd dat minstens een van de opdrachtgevende bedrijven zich heeft teruggetrokken.

Doorbraak heeft de namen naar buiten gebracht van bedrijven die van de dwangarbeid van de werklozen profiteren. Interne bronnen zeggen dat minimaal een daarvan zich naar aanleiding van die negatieve publiciteit heeft teruggetrokken. We hebben in onze krant en op onze website extra aandacht besteed aan het bedrijf Sensabeads, en het zou ons niets verbazen als het juist om dat bedrijf ging. Een medewerker van het dwangarbeidcentrum beschuldigde Doorbraak er overigens van zo de werkgelegenheid voor WSW-ers in gevaar te brengen. "Door jullie moeten er straks WSW-ers ontslagen worden." Maar het is de gemeente die steeds meer WSW-werk door dwangarbeiders laat doen, omdat die gratis en gemiddeld genomen ook nog eens productiever zijn. Juist door die verdringing verliezen WSW-ers hun baan.

8. Met ons heldere taalgebruik verdringen we stukje bij beetje de eufemistische framing van de gemeente.

Doorbraak hanteert consequent woorden als "dwangarbeid" en "bewaker op de werkvloer" om aan te geven hoe wij er tegenaan kijken. We hebben die begrippen niet zelf bedacht, maar veelal voor het eerst gehoord in gesprekken met de werkende werklozen zelf. Alleen al het gebruik van deze woorden maakt het verhullende verhaal van de gemeente ongeloofwaardiger. En inmiddels worden ze inderdaad vrij breed gebruikt. Van onderop, wel te verstaan, want in de gemeenteraad en uit de mond van beleidsmakers en -uitvoerders in het centrum zal je ze vanzelfsprekend niet horen. Ofschoon alle betrokken bobo's ze inmiddels natuurlijk wel kennen.

9. Uit angst voor nog meer commotie is bij de gemeente een plan met streefcijfers voor straffkortingen afgeblazen.

Vlak voordat het dwangarbeidcentrum werd geopend, circuleerde in kringen van gemeentelijke beleidsmakers een plan om het aantal straffkortingen voor bijstandsgerechtigden flink op te voeren via streefcijfers. Sociale Zaken zou een half miljoen euro per jaar kunnen bezuinigen door de verwachte 500 dwangarbeiders gemiddeld allemaal een maand per jaar met honderd procent te korten, of bijvoorbeeld twee keer een maand met vijftig procent. Er ontstond een heftige discussie tussen ambtenaren die voor en tegen de boetequota waren. "Het zou zijn alsof de Leidse politie van tevoren opdracht krijgt om iedereen in een bepaalde buurt op de

Actiesymbool van de Leidse campagne tegen dwangarbeid.

FOTO: ERIC KREBBERS

een of andere manier een bekeuring te geven”, aldus een van de critici. “Maar toen kwam Doorbraak met het protest tegen dwangarbeid en werd het plan maar opgeborgen”, zo vertelde een van onze bronnen. Ambtenaren waren bang dat een en ander naar de pers zou lekken, en met Doorbraak-activisten die overal bovenop zitten, werd zo’n plan simpelweg te riskant gevonden. Feitelijk hebben we zo, zonder het op dat moment zelf te weten, met de acties steun gegeven aan dissidente ambtenaren om dit schandalige plan te torpederen.

10. We hebben onze successen behaald zonder veel aandacht te schenken aan de commerciële media.

We proberen ons met onze campagne eens wat minder te richten op ‘het bewustmaken van het publiek’, en meer te werken aan het organiseren van mensen en het opbouwen van concrete macht. Contacten met de voor ons belangrijke mensen onderhouden we niet via de media, maar via gesprekken, dagelijks op straat, op kantoor, in de kantine, op bijeenkomsten en manifestaties. We hebben gesprekken gevoerd met vele tientallen Leidenaren, waaronder natuurlijk ook progressieve politici en vakbondsactivisten. Met onze tegenstanders communiceren we ook niet in eerste instantie via de media. Nee, we maken onze bedoelingen simpelweg duidelijk door hun dagelijkse onderdrukkende praktijk te ontregelen. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat de medewerkers moeite krijgen met het handhaven van de discipline in het centrum. Het is gebleken dat het mogelijk is om zo met een relatief kleine organisatie via een zeer doelgerichte campagne de normale gang van zaken te doorbreken en concrete successen te boeken.

Feitelijk is van onze campagne weinig terug te vinden in de lokale of landelijke commerciële media. We hadden er geen behoefte aan om onze eigen linkse visie te laten verwateren door een journalist van bijvoorbeeld Telegraaf-dochter Leidsch Dagblad, en daarom hebben we onze eigen artikelen steeds direct verstuurd naar alle betrokken politici, beleidsmakers, medewerkers en medeactivisten. De meeste bobo’s zouden ons materiaal normaal natuurlijk nooit lezen, maar nu zijn ze er plots bijzonder in geïnteresseerd vanwege het directe machtsconflict. Al was het alleen maar vanwege nieuwsgierigheid. Wat zeggen ze nu weer? Wie pakken ze dit keer aan? En hopelijk blijf ik buiten schot! De bobo’s bleken steeds opnieuw zeer goed op de hoogte van onze schrijfsels.

ANDEREN INSPIREREN

Dit is een redelijk indrukwekkende opsomming, vinden we zelf. Waarbij we beseffen dat er zo weinig hecht georganiseerd radicaal-links in Nederland is dat dit type succesjes al snel opvallen, hoe bescheiden ze ook zijn. Onze werkelijke doelen hebben we vanzelfsprekend nog lang niet behaald. We mogen dan een uitgebreid netwerk hebben opgebouwd, maar het is nog nauwelijks gelukt om mensen op een blijvende manier te organiseren. Dat is natuurlijk ook moeilijk op een plek waar de meesten niet langer dan een paar weken of maanden dwangarbeiden. Maar we werken eraan om de contacten met dwangarbeiders ook na die periode vast te gaan houden. Ons uiteindelijke doel met deze campagne is ook nog ver uit het zicht: de afschaffing van de dwangarbeid in Leiden. Maar daar hadden we vanzelfsprekend ook niet op gerekend voor de komende jaren.

Met ons experiment willen we overigens niet alleen proberen om nieuwe campagnemethoden te ontwikkelen, maar ook om die andere radicaal-linksen te inspireren. We hopen dat onze rapportages een idee geven dat het ook - of: juist - in deze rechtse tijden kan: mensen bij elkaar brengen, invloed hebben en succesjes boeken. We hopen dat dat een uitstraling zal hebben naar andere steden.

Wil je meer weten over hoe we de afgelopen twee jaar te werk zijn gegaan? Ga dan naar dit artikel op onze website (geplaatst op 8 oktober 2012). Dat is daar aangevuld met een lijst van maar liefst 31 artikelen die samen een goed beeld geven van wat we gedaan en gezegd hebben in het kader van ons strijdexperiment.

Eric Krebbers

Ultra-rechtse kerk opent nieuwe kapel

Eind september 2012 opende de omstreden priesterbroederschap Sint-Pius X officieel de deuren van haar nieuwe onderkomen aan de Sumatrastraat in Leiden. De broederschap staat bekend om haar ultra-conservatieve opvattingen en een notoire Holocaust-ontkenner in zijn midden. Zelfs het Vaticaan is in de ogen van de Pius X-leden niet reactionair genoeg.

De broederschap is vernoemd naar paus Pius de tiende die van 1903 tot 1914 de scepter zwaaide binnen de katholieke kerk en met hart en ziel streed tegen de Verlichting, het liberalisme en het opkomende communisme. In totaal zou de broederschap wereldwijd zo’n 600 duizend volgelingen kennen, waarvan de meesten in Frankrijk en Argentinië. De organisatie heeft ongeveer 500 priesters in een dertigtal landen, telt honderden kerken en missies en heeft tientallen eigen scholen. In Nederland zou de beweging zo’n 600 aanhangers hebben. Daarvan kwamen er 200 naar de opening van de Leidse kerk. Die werd verricht door de huidige leider van Pius X, de Zwitserse “generaal-overste” Bernard Fellay. Naast de Leidse kerk heeft de Nederlandse tak ook nog een kapel in Nuënen.

ANTI-MODERN

Pius X werd in 1970 opgericht door de inmiddels overleden Franse aartsbisschop Marcel Lefebvre. Hij deed dat uit protest tegen de hervormingen van het Tweede Vaticaanse Concilie. Dat moest de rooms-katholieke kerk meer in de pas brengen met de moderne tijd. Het concilie wees onder meer alle vormen van antisemitisme af, althans in theorie, en erkende het recht op godsdienstvrijheid. Lefebvre had grote bezwaren tegen die modernisering en wilde bijvoorbeeld dat kerkdiensten in het Latijn zouden blijven, inclusief de verwijzingen naar “het dwalende Joodse volk”. Hij verzamelde een groep gelijkgestemde orthodoxe katholieken om zich heen en stichtte zijn broederschap. In 1976 werd Lefebvre door de paus uit zijn ambt ontzet. Hij ging echter door met de opbouw van zijn anti-modernistische beweging en bleef priesters wijden. Omdat hij al op leeftijd kwam, wijdde hij in 1988 ook vier nieuwe bisschoppen. De paus echter had daar geen toestemming voor gegeven en excommuniceerde de nieuwe bisschoppen en Lefebvre, oftewel, ze werden uit de officiële katholieke kerk gezet.

Zowel voor als na de excommunicatie kwam Pius X veelvuldig in opspraak door orthodox-rechtse, antisemitische en anti-islamitische opvattingen. Prominente leden van de broederschap, waaronder Lefebvre zelf, spraken door de jaren heen hun afschuw uit over de Franse revolutie van 1789, waarbij de almacht van de adel en de geestelijkheid gebroken werd. Men ijvert nog steeds voor de terugkeer van de absolute monarchie in Frankrijk. Verder heeft Lefebvre in 1985 zijn

steun uitgesproken voor Jean-Marie Le Pen, de voormalige leider van het extreem-rechtse Front National, omdat die partij zich fel tegen abortus keerde. Ook betuigde Lefebvre sympathie voor het Franse Vichy-regime van Philippe Pétain dat in de Tweede Wereldoorlog collaborerde met de nazi-bezetter. De broederschap organiseerde meerdere pelgrimages naar het graf van Pétain. Bij de pelgrimage van 1987 refereerde Lefebvre naar Pétain als de man die de Franse “spiritualiteit en moraliteit heeft hersteld”. In 1989 werd Paul Touvier, een voormalige Vichy-official en gezocht oorlogsmisdadiger, gearresteerd in een broederschapspriortij in Nice. Pius X verklaarde toen dat men hem asiel had verleend uit een “daad van liefdadigheid voor een dakloze man”. Touvier werd na een rechtszaak veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf wegens zijn bevel voor de executie van zeven joden tijdens de oorlog. Na de dood van de oorlogsmisdadiger in 1996 organiseerde een Pius X-priester een herdenkingsmis.

ANTISEMITISME

Ondanks de excommunicatie in 1988 bleef er door de jaren heen contact tussen het Vaticaan en Pius X in een poging de breuk te lijmen. Op 21 januari 2009 was het uiteindelijk zo ver. De excommunicatie werd door de toenmalige paus opgeheven. Op dezelfde dag veroorzaakte een tv-interview met de Engelsman Richard Williamson, een van vier geëxcommuniceerde bisschoppen, wereldwijd beroering. Richardson bagatelliseerde in dat interview namelijk de Holocaust. Hij beweerde dat er “overweldigende bewijzen” zijn dat in de naziconcentratiekampen geen gaskamers hebben gestaan voor het vergassen van mensen. Ook stelde hij dat er tijdens de Tweede Wereldoorlog geen zes miljoen, maar “slechts” ten hoogste 300 duizend Joden omgekomen waren. Duitse en Nederlandse bisschoppen distantieerden zich van de uitspraken van Williamson, die daar zelf tot op de dag van vandaag geen afstand van heeft gedaan. Ook het Vaticaan en Pius X zagen zich genoodzaakt afstand van Williamson te nemen.

Maar Williamson is niet de enige binnen Pius X die er onalledaagse opvattingen op na houdt. Begin 2009 kwam namelijk ook priester Florian Abrahamowicz, die leiding gaf aan de Italiaanse tak van de broederschap, in opspraak wegens antisemitisme. Over de gaskamers zei hij dat die “in elk geval hebben bestaan om te desinfecteren”. Hij durfde niet met zekerheid te zeggen “of ze doden hebben veroorzaakt of niet, want ik heb me niet in de kwestie verdiept”. Na de ophef hierover werd de priester geroyeerd. De Italiaanse afdeling van Pius X had daarbij wel de nodige boter op het hoofd. Het was immers al jaren bekend dat Abrahamowicz nauwe banden onderhield met de extreem-rechtse Italiaanse partij Lega Nord en dat hij sympathieën had voor de Italiaanse dictator Benito Mussolini. Dat was geen enkel probleem. Volgens de Anti-Defamation League, een vooraanstaande Amerikaanse ngo tegen racisme en antisemitisme, is de broederschap “blijven steken in antisemitisme”, ondanks de afstand die men genomen heeft van de gewraakte uitspraken van Williamson.

► ► ► Vervolg op pagina 5

“Petje af, kauwgom uit je mond en rechtop zitten”

De toenemende dwang die de overheid uitoefent op werklozen, beperkt zich niet tot de verplichting om op straffe van stopzetting van de uitkering rechteloos en onbetaald te werken. Ook op het gebied van uiterlijk, gedrag en taal proberen Sociale Zaken-ambtenaren en reïntegratieconsulenten bijstandsgerechtigden te disciplineren. Dit moderne beschavingsoffensief wordt zelfs voortgezet nadat de werklozen een veelal tijdelijke en geflexibiliseerde baan hebben gevonden. Maar de uitkeringsbureaucratie vertoont ook scheurtjes die door strijd van onderop breder zouden kunnen worden.

Het drillen van werklozen maakt deel uit van een decennialange ontwikkeling waarbij hun rechten steeds meer onder vuur zijn genomen en hun plichten steeds verder worden opgeschroefd. De afbraak van de verzorgingsstaat en de opkomst van de neo-liberale strafstaat heeft ertoe geleid dat de disciplinerende en de “eigen verantwoordelijkheid” van bijstandsgerechtigden vandaag de dag de uitgangspunten van het beleid zijn geworden. Werkloosheid en “inactiviteit” zou mensen niet overkomen, maar het gevolg zijn van persoonlijk handelen. Wie geen werk heeft, zou dat aan zichzelf hebben te danken. De burger wordt geacht om een verstandig, gezond en productief leven te leiden, dat in dienst staat van de BV Nederland. Wie dat niet doet, moet daartoe worden aangezet, geprikkeld en gedwongen. Aldus het verhoog dat de maatregelen tegen werklozen steevast begeleidt.

Als het gedrag of de kleding van een bijstandsgerechtigde “feitelijk zijn kansen op beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt beperkt”, dan volgt een weigering, korting of intrekking van zijn uitkering, zo stelde het regeerakkoord uit 2010 van het kabinet Bruin I. Later werd daar nog het VVD-wetsvoorstel² aan toegevoegd dat het beheersen van de Nederlandse taal als eis stelt bij het aanvragen van een bijstandsuitkering. Met deze regels legde het uiterst rechtse kabinet vast wat in de uitkeringspraktijk al jarenlang aan de gang is: het aanspreken van werklozen op hun uiterlijk, gedrag en taal, om hen zo nog meer te dwingen in het keurslijf van de gehoorzame en hard werkende modelwerknemer.

BEVOOGDING

Om te weten hoe gedrag, uiterlijk en taal van bijstandsgerechtigden in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk aan de orde komt, heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) interviews gehouden met Sociale Zaken-ambtenaren en werkgevers. Dat heeft geleid tot het rapport “Verzorgd uit de bijstand”,³ waaruit blijkt dat “klantmanagers” van bijstandsgerechtigden zich steeds meer de rol aanmeten van een soort sociale controleur, zedenprediker, leraar en ouder. In gemeentelijke Sociale Zaken-afdelingen heeft de vroegere maatschappelijk werkcultuur plaats moeten maken voor een alles doordringende activeringscultuur. De werklozen worden standaard gecontroleerd, opgevoed en bestraft.

Die disciplinerende doet denken aan de “onmaatschappelijkheidsbestrijding” die tot midden jaren zestig voortduurde. In de jaren zeventig kwam op die gedwongen heropvoeding van “asocialen” stevige kritiek uit linkse hoek. Men wees dat af als paternalistische bevoogding uit een standenmaatschappij die tot het verleden zou moeten behoren. Maar vandaag de dag is het in de gaten houden van mensen aan de onderkant van de samenleving terug van nooit weggeweest. Werklozen moeten “werknemersvaardigheden” aanleren, zoals afspraken nakomen en jezelf goed kunnen verkopen op de arbeidsmarkt. En ze dienen een gedrag en uiterlijk aan te kweken dat laat zien dat ze netjes, braaf en onderdanig zijn. Het aantal werklozen neemt door toedoen van de economische crisis toe, en velen zullen naar verwachting moeilijk werk kunnen vinden. Een grote groep “inactieve” armen die onvoldoende onder controle staat, vormt in de ogen van de staat altijd een poel van onvrede en opstandigheid. Daarom is het voor de beleidsmakers steeds meer een doel op zich aan het worden om werklozen fatsoen en respect voor autoriteiten in te peperen.

TATOEAGES

Uit het rapport blijkt dat ambtenaren bijstandsgerechtigden voortdurend bekoekeloeren en hun “presentatie” afkeuren. Wat deugt er volgens “klantmanagers” allemaal niet aan veel van de werklozen? Ze komen niet op tijd, menen de ambtenaren. En ze houden zich niet aan afspraken, hebben gebrekkige omgangsvormen, geven geen hand, zitten niet rechtop, kijken de ander niet aan, hebben problemen met autoriteit en leiding, missen arbeidsritme, hebben schulden, zijn verslaafd, kunnen niet omgaan met kritiek, kunnen niet voor zichzelf zorgen, doen hun mobiele telefoon niet uit tijdens gesprekken, en zetten hun petje niet af. Volgens de ambtenaren, van wie er veel in de wieg lijken te zijn gelegd voor presentator van een “extreme make over”-programma, hebben veel werklozen problemen met persoonlijke hygiëne, zoals een sterke lichaamsgeur, een onverzorgd kapsel, een ongeschoren gelaat, slonzige kleding, en een zichtbaar slecht gebit. Ze beschikken ook over “uiterlijkheden die ongepast zijn bij het betreden van de arbeidsmarkt”, waaronder zichtbare tatoeages, piercings, afwijkende kapsels en te diepe décolleté's. Ze dragen joggingbroeken, slippers of gym schoenen, wat ook uit den boze schijnt te zijn. In de ogen van “klantmanagers” moeten alle bijstandsgerechtigden overkomen als saaie kantoorklerken.

“Sommige cliënten doen hun best zich goed te verzorgen, maar weten zich ‘net niet’ op de juiste manier te presenteren, bijvoorbeeld door net iets te veel parfums te gebruiken, net iets te hard te praten, of net niet de juiste kledingcombinatie te kiezen”, zo laten ze weten. Ook over het dragen van een hoofddoek en het hebben van “een moslimbaard” doet menig ambtenaar moeilijk. Bovendien klagen ze erover dat het bereikte taalniveau van “allochtone” werklozen te laag is, ook al zijn ze geslaagd voor de inburgeringscursussen. Hun kansen op werk zouden daardoor te klein zijn. Zo duwen “klantmanagers” werkloze migranten in de richting van extra inburgeringsverplichtingen, in plaats van rekening te houden met het heersende racisme op de arbeidsmarkt.

NEUSHAAR

Ambtenaren proberen bijstandsgerechtigden klein te krijgen door hen erop te wijzen dat hun reïntegratie veel kost. “Ik betaal voor je traject”, merken ze dan op, alsof ze dat uit eigen zak moeten betalen. Maar juist het omgekeerde is het geval: de reïntegratie-industrie verrijkt zichzelf al jarenlang met bakken geld dat nauwelijks ten goede komt aan de werklozen zelf. “Klantmanagers” gaan mee naar sollicitatiegesprekken, waarbij ze vlak van tevoren als een ouder hun kind toespreken: “Kauwgom uit je mond, petje af, shirtje dichtdoen, en denk erom dat je rechtop zit”. Soms gaan ze samen met de werkloze in een winkel kleding kopen die volgens hen geschikt zou zijn voor een sollicitatiegesprek. Het achter de broek aan zitten van werklozen gaat zelfs door nadat ze een baan hebben gevonden. “Klantmanagers” hebben er belang bij dat hun “klanten” niet terugvallen in een bijstandsuitkering, want dat zou de “uitstroomcijfers” negatief beïnvloeden. Daarom blijven ze hun “klanten” volgen en roepen ze hen van tijd tot tijd op om opnieuw deel te nemen aan trainingen en bijscholingen. Door de toenemende flexibilisering moeten steeds meer mensen steeds vaker perioden van werk afwisselen met perioden van werkloos zijn of te weinig werk hebben. De klassieke scheiding tussen mensen met een vast arbeidscontract aan de ene kant, en mensen zonder werk aan de andere kant, lijkt steeds meer te verdwijnen. Al jarenlang breidt zich

een tussencategorie uit van weinig-werkers, af en toe-werkers en werkende werklozen.

Een paar jaar geleden kregen Leidse bijstandsgerechtigden tijdens groepstrainingen in het zogeheten Werkatelier tot in detail aangepaard hoe ze zich dienden te kleden tijdens sollicitatiegesprekken. Hen werd sterk aangeraden om voor het gesprek eerst te informeren naar de bedrijfscultuur en de gangbare kleding bij het bedrijf, bijvoorbeeld door er “een paar uur” rond te hangen en te kijken naar wat het personeel aan had. De nadruk op het belang van een verzorgd uiterlijk nam tijdens de trainingen soms apocalyptische vormen aan: “Een rouwrandje onder je nagel of een plukje neushaar kan zoveel walging bij je gesprekspartner oproepen dat je kansen bij voorbaat al verkeken zijn. Ook slechte adem of een stukje lunch tussen je tanden is fataal.” De mannen kregen tips als “voorkom gedateerde kostuums”, “draag geen te korte broek waarbij beenhuid zichtbaar wordt bij het zitten”, “zie af van leuke stripfiguurtjes op stropdas of sokken”, en “voorkom goedkoop tonende accessoires”, zoals “een afgekloven pen of een plastic tas”. De vrouwen hoorden aanbevelingen aan als “draag geen te korte rok of te diep décolleté: hoe meer je laat zien, hoe minder serieus je overkomt”, “voorkom slecht passende onderkleding, zoals een bh waar de borsten te veel naar buiten komen” en “draag geen overdaad aan sieraden”. De deelnemers moesten ook nog eens in de rol van baas kruipen en aan de hand van foto's sollicitanten beoordelen. In het huidige Leidse Participatiecentrum⁴ worden werklozen onderworpen aan “Hoe kleeft je je”-cursussen. Daartoe werkt het dwangarbeidcentrum samen met Dress for Success, een organisatie die solliciterende werklozen in een net pak of mantelpak kan hijsen.

SCHERTJES

Het beeld van de intimidatie van werklozen, zoals dat uit het SCP-rapport opdoemt, stemt bepaald niet vrolijk. Bijstandsgerechtigden hebben maar al te vaak het gevoel te zijn beland in een onderdrukkingssysteem waaruit ze niet kunnen ontsnappen. Dat lijkt op een sociaal panopticum,⁵ waarbij ze worden bekeken zonder zelf te kunnen kijken en worden gecontroleerd zonder zelf hun leven te kunnen bepalen. Gevoelens van moedeloosheid en uitzichtloosheid kunnen daardoor worden versterkt. Het is voor werklozen van wezenlijk belang om al die tegen hen gerichte voorstellen en maatregelen niet te beschouwen als de onontkoombare hel en verdoemenis, maar juist op zoek te gaan naar scheurtjes in het disciplineringsapparaat. Zo kan bijvoorbeeld het SCP-rapport dienen als een bron van informatie waarmee bijstandsgerechtigden de overheid en zijn dienaren beter kan leren kennen. Die kennis is macht en biedt hen mogelijkheden om de zwakten en tegenstrijdigheden binnen de schijnbaar almachtige uitkeringsbureaucratie te bespelen.

Het opleggen van sancties aan bijstandsgerechtigden is een tijdrovende aangelegenheid en kan averechts werken, zo stellen veel ambtenaren in het rapport. Ze dreigen dan ook liever met straf dan dat ze die ook daadwerkelijk geven. Met alleen maar dreigen kunnen ze hun onderhandelingspositie ten opzichte van de werkloze versterken zonder het risico te lopen van een bezwaar- en beroepsprocedure. De meeste “klantmanagers” menen namelijk dat straffen op grond van gedrag, uiterlijk en taal juridisch tamelijk gemakkelijk onderuit vallen te halen, omdat ze bijzonder subjectief zijn. “Hoe bepaal je wanneer iemand zich niet goed presenteert? Hoe toon je aan dat iemand om die reden niet

Leuke enerverende baan voor de moderne werkloze.

Rolmodel voor de moderne werkloze.

aan het werk komt?" En: "hoe kun je bewijzen dat iemand zich bewust slecht kleedt of gedraagt?" Veel ambtenaren vrezen dat ze door de rechter zullen worden teruggefloten. Ze gaan daarom soms over tot een informele straf, een soort treiterij, bijvoorbeeld in de vorm van "een pesttraject" als papiertjes prikken. Een andere reden om een bijstandsgerechtigde toch maar niet te straffen, is gelegen in de eigen veiligheid. "Een klantmanager merkte op dat cliënten soms weten waar je woont en dat het kan gebeuren dat ze ineens voor de deur staan." Werklozen die zich van onderop organiseren, kunnen ambtenaren met het wapen van publiciteit en protestacties in het defensief proberen te dringen. Ze doen er goed aan om zich tegenover hun "klantmanagers" weerbaar op te stellen en te beseffen dat ze samen sterk staan.

Harry Westerink

Noten

1. "De neo-liberale grote broer", Piet van der Lende, 17 februari 2012, www.doorbraak.eu.
2. "VVD wil migranten die onvoldoende Nederlands spreken uithongeren", Harry Westerink, 21 mei 2012, www.doorbraak.eu.
3. "Verzorgd uit de bijstand", Patricia van Echtelt en Maurice Guiaux, www.scp.nl.
4. "Dossier dwangarbeid in Leiden deel 1: het regime", Eric Krebbers, 2 mei 2012, www.doorbraak.eu.
5. "Na de verkiezingen: hoe nu verder?", Piet van der Lende, 20 september 2012, www.doorbraak.eu.

Ultra-rechtse kerk opent nieuwe kapel

► ► ► Vervolg van pagina 3

ACHTERLIJK

Pius X heeft niets op met andere godsdiensten als de islam. Dat zouden "valse religies" zijn. Ook dat standpunt botst met de lijn van het Vaticaan. Dat staat immers naar eigen zeggen voor een interreligieuze dialoog met andere godsdiensten. Lefebvre werd een jaar voor zijn overlijden in 1991 veroordeeld tot een boete wegens islamofobe uitspraken. Pius X is voorts geen voorstander van gelijkheid tussen man en vrouw. Zo deed een aan de broederschap gelieerde school in het Amerikaanse Kansas in 2008 niet mee aan een basketbalwedstrijd die zou worden geleid door een vrouwelijke scheidsrechter. Officieel omdat jongens "mannelijke rolmodellen" nodig hebben. Officieus omdat een vrouw in de Pius-optiek geen zeggenschap over een man mag hebben. Verder is homoseksualiteit in de ogen van de broederschap een zonde. Jaarlijks protesteren Pius X-priesters tegen de gaypride in het Duitse Stuttgart. Ze scanderen daarbij homofobe slogans. Ook verklaarde de huidige Pius X-leider Bernard Fellay dat homoseksuelen zoveel mogelijk van het priesterambt gehouden moeten worden om het seksueel misbruik in de kerk tegen te gaan. Volgens Fellay zouden de pedofiliënnetwerken binnen de katholieke kerk namelijk niet veroorzaakt worden door mannelijke machtswellust, maar door homoseksualiteit.

SPLITSING?

Na de dood van Lefebvre in 1991 nam bisschop Fellay het stokje over. Hij was net als de Holocaustontkenner Williamson een van de vier bisschoppen die in 1988 geëxcommuniceerd werden. Fellay is al jaren in onderhandeling met het Vaticaan om een einde te maken aan het schisma. Hoewel de paus in 2009 de excommunicatie ongedaan maakte, wordt Pius X nog steeds niet erkend als officieel onderdeel van de rooms-katholieke kerk. Daartoe moet men de uitgangspunten van het Tweede Vaticaans Concilie onderschrijven. Bij de opening van het Leidse filiaal merkte Fellay op dat zich een splitsing aftekent binnen Pius X: "Ik kan de weg die Williamson is ingeslagen niet accepteren, zijn uitlatingen over de Holocaust zijn volstrekt onacceptabel en onwaar. Daarom is hij ook op non-actief gesteld. Ik vind het vervelend om een bisschop te verliezen en daarmee waarschijnlijk volgelingen. Maar ik wil terug naar de rooms-katholieke kerk, niet verder weg ervan."

Toch benadrukte Fellay dat het lang zal duren voordat zijn broederschap weer onderdeel uitmaakt van de rooms-katholieke kerk. "De kerk heeft door het Tweede Vaticaans Concilie de deuren naar de wereld te wijd opengezet, die geschiedenis is niet zomaar uit te wissen." Fellay kortom houdt vast aan de oerconservatieve opvattingen van de broederschap en lijkt zich voor de beeldvorming enkel te willen ontdoen van al te extreme elementen. Er wordt in kerkelijke kringen op gespeculeerd dat Williamson binnenkort uit de broederschap gezet kan worden, omdat hij en twee andere bisschoppen zich blijven verzetten tegen een verzoening met Rome. In dat geval zal Williamson wellicht een nieuwe organisatie starten. De paus heeft er op zijn beurt belang bij dat Pius X zich weer bij hem aansluit, omdat hun opvattingen dichter bij hem staan dan die van de meer liberale stromingen binnen de katholieke kerk. Zo is de paus net als Pius X fel tegen homoseksuele praktijken. Wat de uitkomst van de broedertwisten ook moge zijn, het is duidelijk dat de broederschap een bastion is en blijft van ultra-rechtse en reactionaire opvattingen. In iets mindere mate geldt dat ook voor verreweg de meeste andere stromingen binnen de rooms-katholieke kerk.

Gerrit de Wit

*Praatjes maker= Het spel der verkiezingen

Eerst moet het spel van de marketing gespeeld worden. Hoe gaan we winst behalen? Hoe moet de poster er uitzien? De reclamespotjes? Wat wordt de boodschap? Wat zeggen we als we gaan flyeren? Hoe overtuigen we de mensen dat ze voor ons merk moeten kiezen en niet een ander? Zoals we met onze eurobiljetten de merken kopen die ons hebben overtuigd van hun smaak of kwaliteit, zo kopen wij met ons stembiljet ook een soort van smaak en kwaliteit.

Ja ja... En dan is het zover... Van 31 naar 41, 15 blijft 15, van 10 naar 12, van 12 naar 3, euhh... toch 4. Het gaat dan maar om één ding: cijfers. Dat is precies ook de overeenkomst tussen de managers van politiek en de managers van bedrijven: ze zijn slechts geïnteresseerd in de excelsheets, en nog specifiek: in de getallen onder de streep.

De taart is verdeeld en het spel gaat verder: $150 / 2 + 1 = 76$. Wie gaat met wie? Wie gaat niet met wie? Wie blijft bewust buiten? Wie slijmt om mee te mogen doen? Beetje praten, beetje lachen, misschien ook een beetje boos worden. Wat opschrijven. Zogenaamd wat geven, zogenaamd wat nemen. Laten zien wat je hebt genomen. En we zijn er.

We hebben weer een soort smaak, een soort kwaliteit gekocht met ons stembiljet, waarvan we niet wisten wat we zouden krijgen. Ook was het onmogelijk om daar achter te komen. Want als we die vraag stellen wordt simpelweg gezegd: dat kunnen we nu nog niet zeggen, want we moeten nog het spel van geven en nemen spelen.

Het is spel is gespeeld, het circus is voorbij. En stiekem is er niets veranderd aan de smaak of kwaliteit.

En o ja... Intussen gaan we door met het sluiten van buurthuizen en bibliotheken, met het weggagen van mensen uit hun buurt door hun huizen te slopen, met het onbetaalbaar maken van de zorg. Maar dat is nu even een bijzaak. Het gaat om het spel, niet om de mensen.

Cihan Ugural

:Wat schrijft rechts?

In de publicaties van Hitler-wannabees, rechts-populistisch gespuis en christenzeloten komt hun ware aard naar boven. Haat tegen Joden, niet-westerse migranten en afvalligen voert de boventoon. Daarbij geven de publicaties een aardig kijkje in het verknipte leven van deze snuiters: krankjorume ideeën zijn aan de orde van de dag.

Hedendaagse Ark van Noach, gebouwd door een christelijke nutcase.

De Ark van Noach is volgens een of ander bijbelverhaal een boot waarmee de familie Noach samen met een lading dieren de zondvloed overleefde. Al jaren zijn gesjeesde christenen op zoek naar de overblijfselen ervan. Van mij mogen ze. De ark zullen ze echter niet vinden, want iets dat nooit bestaan heeft, is er gewoonweg niet.

Maar leg dat maar eens

uit aan een devote christen. In Nederland heeft een christen een knoepd van een replica gebouwd van de vermeende ark. Op die boot hield **Schreeuw om Leven** onlangs een presentatie over "Auschwitz en abortus". De fundamentalisten zijn immers van mening dat abortus net zo erg is als de massamoord op Joden in de vernietigingskampen. En iedereen die geboren is na de inwerkingtreding van de abortuswetgeving is in de ogen van de organisatie "een abortusoverlevende", in verwijzing naar de Holocaustoverlevenden. Het is te hopen dat Schreeuw om Leven met de boot is uitgevaren, uit angst voor een nieuwe zondvloed. Dan zijn we even van hen verlost. Maar mijn gebeden zullen door God wel weer niet zijn verhoord.

In **Laagland**, het berichtenblad van **Voorpost Nederland**, wordt wederom gemeld dat men "het aantal acties op gaat voeren". De acties zouden namelijk "voor gesprekstof" zorgen op de "stamtafels", oftewel de maandelijkse Voorpost-drinkgelagen. De acties zouden "de hartslag van de organisatie" zijn. Maar gezien het geringe aantal deelnemers aan die acties is er toch iets mis met het hart van de club. Wellicht dat een reanimatie weer wat leven in de brouwerij kan brengen. Voorpost is in ieder geval op zoek naar nieuwe vrijwilligers. Zo heeft men behoefte aan verse fascistische met "schrijftalent" en met "webstekalent". Voorpost biedt de nieuwelingen "een functie met op z'n tijd de nodige spanning" én "gegarandeerd boze blikken van politieke tegenstanders". Bij die boze blikken zal het echter niet blijven, want een vermelding van de namen van de verse krachten in deze rubriek zal hun carrièrekansen vakkundig om zeep helpen. Beloofd = beloofd!

In **Revolte**, tijdschrift van **Voorpost Vlaanderen en Nederland**, wordt afgegeven op de "overbevolking". Die leidt maar tot "hongersnoden, oorlogen en epidemieën". In de werelddelen waar zwarte mensen kinderen baren moet er volgens Voorpost een beleid komen van gedwongen geboortebepaling. Zullen de fascistische dat af willen dwingen met spiegelgates en kralen? In het blanke westen is er volgens Voorpost natuurlijk geen enkel probleem met "overbevolking", althans, het westen hoeft enkel maar "een immigratiestop" in te voeren en iedereen met een kleurtje het land uit te sodemeteren, en klaar is Kees. Verder eert Voorpost ene Pierre Denis uit het Franse Bretagne. Dat blijkt een onlangs overleden oude voorman te zijn van de nationalistische die strijden voor de onafhankelijkheid van die landstreek. Voorpost steekt de beste man postuum nog even een veer in de kont, omdat hij nooit "de leiders van vroeger verloochende, ook niet als ze in 1944 tot het verliezende kamp behoorden". In normaal Nederlands, Denis had dus geen enkele moeite met die Bretoense leiders die in de Tweede Wereldoorlog volop met de nazi's collaboreerden. De solidariteit met rechtse Bretoenen dwingt Voorpost overigens afstand te nemen van Marine Le Pen, de leidster van het extreem-rechtse Front National. Zij zou tot spijt van Voorpost behoren tot de "cultuurimperialisten" die de Bretoense taal om zeep willen helpen. En zo ruziet extreem-rechts voort..

Onlangs zeurde de extreem-rechtse Tim Mudde nog aan mijn kop. Hij vindt het maar idioot dat ik in deze rubriek zoveel aandacht besteed aan het rechtse weekblad Elsevier. Vraag me niet waarom, want het is moeilijk wijs te worden van de praat van Mudde. Maar wellicht is hij jaloers en wil hij dat ik weer een keer over iets schrijf waar hij zelf bij betrokken is. Nou, vooruit dan maar, om van het gezeur af te zijn: dit keer aandacht voor de **Stamtafel Courant**, een tijdschrift en website waar hij voor werkt. In de Stamtafel Courant pleit René - schreeuwlelijk - van Gool voor een kabinet van PvdA en SP, dat gedoogd wordt door de PVV. Volgens Van Gool zijn er vooral veel overeenkomsten tussen de SP en de PVV, aangezien de SP bijvoorbeeld in de beruchte brochure "Gastarbeid en kapitaal" pleitte voor oprotpremies voor migranten. Eerlijk is eerlijk, ook migranten zijn bij de SP niet altijd in veilige handen, maar die partij zal een samenwerking met de geblondeerde clown uit Venlo

toch wel uit de weg blijven gaan, mogen we hopen. Van Gool meldt verder weinig op te hebben met de politie. Maar tegelijkertijd zegt hij wel "vierkant" achter hen te staan op het moment dat men het "respect erin ramt" bij "Maghrebijns gajes" dat "geen respect heeft voor een agent". En zo kennen we Van Gool weer. Als een opportunist met het beschavings- en ontwikkelingsniveau van een punaise.

Het weekblad **Elsevier**, sorry Tim, gaat tekeer tegen softdrugs. Nederland zou verworpen zijn tot "de coffeeshop van Europa" en de handel in softdrugs zou enkel leiden tot "geweld" en "liquidaties". De drugshandel zou trouwens ook nog eens "vrijwel volledig in handen van kampers en allochtone dealers, vooral Marokkanen, zijn". Waar Elsevier die wijsheid vandaan denkt te halen, ontgaat me geheel, maar het zal niet de eerste leugen van het weekblad zijn. Enfin, Elsevier pleit voor een totaalverbod op softdrugs en sluiting van alle coffeeshops: "Verbieden is de enige optie". Wellicht dat Elsevier eens een rapportage kan maken over het drugsbeleid in pakweg Amerika: daar is het totaalverbod op drugs immers ook zeer succesvol gebleken. Ja toch? In Elsevier wordt voorts weer eens aangeschipt tegen ontwikkelingssamenwerking. Nederland zou namelijk veel geld geven aan "homofobe landen", aan "foute partners" in Afrika die homoseksualiteit strafbaar gesteld hebben. Het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking onderkent de problematiek in die landen, maar probeert er wel invloed op uit te oefenen, zo zegt men. Van Elsevier daarentegen kan de hulp natuurlijk direct gestopt worden. Over de Nederlandse bedrijven die in die landen met de regeringen samenwerken en hun zakken vullen over de ruggen van de lokale bevolkingen, rept het weekblad met geen woord. Dat is nu eenmaal de veelgeprezen Hollandse handelsgeest, en dan mag het.

Zoals bekend heeft de **PVV** niet veel op met de rechten van homo's. Enkel als men het in kan zetten bij de hetze tegen moslims, springt de partij voor hen in de bres. Zo ook in Den Haag. Daar werd volgens de PVV-website blijkbaar onlangs een jonge homoseksuele man mishandeld door een "niet-westerse allochtoon". Volgens de PVV is dit "al de tweede keer in korte tijd" dat een homoseksueel door "allochtonen" mishandeld wordt. Volgens de partij "is elke klap in het gezicht van een homoseksueel een klap in het gezicht van onze westerse normen en waarden". Op de website van de PVV eist men dat de minister voortaan "daders van homogeweld de Nederlandse nationaliteit ontnemt" en hen na veroordeling het land uitzet. Maar hoe gaat de PVV de nationaliteit ontnemen van al die "autochtonen" die zich schuldig maken aan geweld tegen homo's? Uit onderzoek door de politie zelf blijkt immers dat verdachten ervan voor 86 procent van Nederlandse afkomst zijn. Wil de PVV nu ook al Nederlanders gaan deporteren? En waar naartoe dan, vraag ik me zo af? Wil men hen direct vanaf de Scheveningse Pier met een blok beton aan het been de Noordzee in smijten? Voor de PVV is niets te gek.

In **Pro Patria**, het tijdschrift van de **Nationalistische Volks Beweging (NVB)**, wordt een lofzang gehouden op de toenmalige apartheid in Zuid-Afrika. Daar was er "geen integratie, geen multi-samenleving, maar zelfstandigheid en ontwikkeling van eigen cultuur en taal". Volgens de NVB zijn het überhaupt "de van oorsprong protestants-christelijke blanke volkeren die de hoogste ontwikkeling hebben doorgemaakt". Daar is natuurlijk wel ietsiepietsie op af te dingen. Want is het bijvoorbeeld niet zo dat wij hier in het westen nog met een berenvel om de piemel en een knots in de hand rondliepen, terwijl ze in Egypte al naar hartenlust piramides uit de grond stampten? Maar ja, zo'n stukje cultuurrelativisme zal wel niet aan de NVB besteed zijn.

Geknecht

door: Ka

Werklozenverzet in de jaren 30 indrukwekkend

“Werklozen kunnen geen verweer bieden, want ze kunnen niet staken”, zo wordt wel eens door linksen gezegd. Maar is dat wel zo? Er is in het verleden heel wat indrukwekkend verzet geweest van werklozen. De acties waarbij ze steun kregen van anderen, hadden de meeste impact.

O nlangs was het 75 jaar geleden dat 100 werklozen uit Deventer, na een massaal gesteunde staking in de werkverschaffing, de Internationale zingend terugkeerden naar het werk aan het Twentekanaal.

VERSCHRIKKINGEN

Werklozen werden destijds naar de werkverschaffing¹ gestuurd om daar een loon bij elkaar te werken dat hoger kon zijn dan de steun. Hoe meer jouw ploeg presteerde, hoe hoger het loon. Maar dat was wel altijd lager dan reguliere lonen. Werd je uit de werkverschaffing gegooid, dan raakte je aangewezen op de willekeur van Maatschappelijk Hulpbetoon of kerkelijke hulpverlening, en dat was altijd minder dan de steun. Dat maakte het als werkloze bijzonder moeilijk om in actie te komen tegen de verschrikkingen van de werkverschaffing.

Toch gebeurde dat wel. Spontane acties in de werkverschaffing braken meestal uit als de onvrede zich rond één concreet punt kristalliseerde, en als er mensen waren onder de werklozen die de onvrede in gezamenlijke actie wisten om te zetten. De communistische CPH (vanaf 1935 CPN) en haar Roode Vakbonds Oppositie stond er begin jaren 30 om bekend dergelijke “agitatoren” in de werkverschaffing te hebben, die regelmatig groepen meekregen met acties, zo schrijft Gerard Kuys,² aan wie ik de meeste gegevens over het oosten van het land heb ontleend.

DAGENLANGE RELLEN

In 1932 trokken stakingen in de werkverschaffing bij Vriezenveen de aandacht. Ruim 100 werklozen uit Losser werden in bussen vervoerd naar Vriezenveen en aangehouden door stakers bij Tubbergen. Op één bus na met twaalf werkwilligen keerden allen terug, aldus de burgemeester van Losser. De werkwilligen werden aan huis door grote groepen stakers gewaarschuwd niet meer naar het werk terug te gaan.

In het najaar van 1933 demonstreerden zeventuizend werklozen en anderen onaangevraagd op de Rotterdamse Coolsingel, en de politie hakte er lustig op los. Dat protest tegen verlaging van de steunregeling in de vier grote steden was georganiseerd door het revolutionair socialistische vakverbond NAS,³ waarin Ab Menist een grote rol speelde. In oktober 1932 was de verlaging nog voorkomen door verzet uit arbeiderskringen.⁴ Menist bekritiseerde al in 1930 dat in de begroting van Maatschappelijk Hulpbetoon steeds meer geld naar de werkverschaffing ging en steeds minder naar het uitbetalen van uitkeringen.

In juli 1934 ontplofte de Amsterdamse Jordaan na weer een steunverlaging. Na dagenlange rellen, ook in Rotterdam, kreeg de marechaussee het oproer onder de knie, ten koste van zes doden.

WERKLOZENBONDEN

In 1936 werd de Algemene Werklozen Bond opgericht in Rotterdam. In dat jaar steeg het ledental al direct naar tweeduizend. De bond sloot zich aan bij het NAS. Amsterdam kende Eendracht maakt Macht, een communistische werklozenorganisatie die in januari 1937 vierduizend leden telde, en die probeerde zich bij het NVV⁵ aan te sluiten. De organisaties boden praktische hulp en met hun bladen - zoals Recht voor Allen - politieke en psychische steun aan de werklozen: het ligt aan het kapitalisme, niet aan jezelf dat je in de ellende zit. Ondanks de bittere armoe, knagende afhankelijkheid en onzekerheid onder de 350 duizend werklozen wist men toch strijdinitiatieven van de grond te krijgen. Het NAS veroordeelde de werkverschaffing fel als middel van de overheid om de kosten aan steunverlening te minimaliseren, maar zag geen heil in langdurige acties in de werkverschaffing. Het grondwerk was

zo goedkoop dat er nauwelijks economische schade van een staking kon uitgaan, zo redeneerde men. Desondanks was er in Deventer een hoopvolle strijd tegen “de hel” in de werkverschaffing.

STAKING

In Deventer kwam in 1937 tussen 19 mei en 11 oktober grootscheepse steun vanuit de bevolking voor de werklozen die weigerden nog langer onder zeer beroerde omstandigheden aan de aanleg van het Rijn-Twentekanaal te werken. Anders dan gewoonlijk was deze opdracht niet aan het staatsbedrijf Heidemij gegund, maar aan Hillen en Roos Betonmaatschappij uit Amsterdam. Vermoedelijk wilde het ministerie van Sociale Zaken hiermee bereiken dat de kosten van de werkverschaffing structureel op een lager peil kwamen. Dat zou verklaren waarom zowel minister van Sociale Zaken Slingenberg als de Rijksinspectie voor de werkverschaffing zich doof toonden voor de klachten van de werklozen. Het kanaal werd gegraven voor een betere aanvoer van grondstoffen voor de Twentse textielindustrie die werkte met ruwe katoen, en waar veel werklozen zelf nog in hadden gewerkt.

In mei waren 378 tewerkgestelden uit Deventer, Zutphen en Twente niet verschenen uit onvrede met het “putloon”. Dat was volgens de stakingsleiders Klavers en Rietman zodanig dat er - hoe hard men ook werkte - geen loon viel te verdienen “waardoor men in staat zou zijn het gezin te onderhouden”. Toen de gevraagde loonsverhoging niet kwam en de werklozen weigerden aan het werk te gaan, werden ze van het terrein gestuurd. Vijftig anderen die hun werk moesten overnemen, weigerden dat te doen, en werden eveneens uit de steun gestoten. Zo waren ze overgeleverd aan het Armbestuur of de kerkelijke steun, wat nog minder perspectief bood. Op 20 mei hervatten de tewerkgestelden dan ook maar weer de arbeid, onder de oude voorwaarden. Dergelijke acties zonder resultaat kwamen vaker voor in de werkverschaffing.

EEN HEL

Toen echter de Deventer ploegen bleven staken, legden ook de anderen het werk weer neer. Na toezeggingen dat er een basisloon van 35 cent per uur - in plaats van 29 cent - zou kunnen worden verdiend, dat er schuilplaatsen tegen de regen kwamen en dat de stakers hun oude plaatsen in de karrenploegen terug zouden krijgen, kwamen de Twentse ploegen terug en tenslotte ook die uit Deventer. De toezeggingen werden echter aan de laars gelapt en de druk op de tewerkgestelden werd opgevoerd. Geschorste arbeiders mochten in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken “slechts sober in natura gesteund worden”. Op 5 juli brak er een nieuwe staking uit. Op verzoek van B&W stelde de voorzitter van de werkgeversvereniging Deventer een onderzoek in naar de omstandigheden bij het Twentekanaal, en die verklaarde: de arbeiders hebben volkomen gelijk, het is er een hel.

Sociale Zaken, inmiddels onder leiding van minister Romme, sloeg hard terug. B&W van Deventer en Almelo kregen van Romme met zoveel woorden de opdracht de stakers van de steun uit te sluiten, niet met hun vertegenwoordigers te onderhandelen en collectes en steunlijsten te verbieden. Ook moesten de werklozen tegen elkaar worden uitgespeeld door op 12 en 19 juli een groep van 50 werklozen aan te wijzen die het werk aan het Twentekanaal moest overnemen. Een comité uit de burgerij en de vakbond NVV (!) spoorde de werklozen daartoe aan. Maar bijna alle aangewezen werklozen uit Deventer weigerden. Op 27 juli werd er weer een groep aangewezen, maar die weigerde ook. Romme voerde de druk vervolgens verder op door op 13 augustus iedere vorm van steun in

te trekken. Maar de solidariteit met de stakers groeide. Hun openbare vergaderingen werden door duizenden bezocht. Ondanks de processen-verbaal die werden opgemaakt tegen mensen die met steunlijsten rondgingen, brachten steunacties tot wel 700 gulden per week voor de stakers op, naast aardappelen en groenten van de middenstand.

CELSTRAF

De staking duurde tot 11 oktober. Kennelijk was het geld op om het nog langer vol te houden. Een plaatselijk bekende SDAP-er liet zich ongunstig uit over de regeringspolitiek en zei: “De regering gebruikt de gemeenste middelen om de stakers klein te krijgen”. Hij viel publiekelijk de steunacties voor de werkverschaffingsarbeiders bij, en moest dat bekopen met een maand celstraf.

De stakers kregen geen volmondige, laat staan een erg actieve steun van de parlementair linkse partijen, noch van de vakbonden. Sociaal-democratische kranten berichtten terughoudend over de actie. En dat terwijl het stakingscomité best gematigd was. Aanvankelijk vond men bijvoorbeeld dat het geen zin had om met honderd man de staking voort te zetten tijdens het werkgeversonderzoek naar de arbeidsvoorwaarden. Halverwege augustus was vanuit Enschede de communistische metselaar Bornebroek de solidariteit met de Twentse werkverschaffingsarbeiders komen verkondigen, maar volgens het Deventer Dagblad niet op een manier die het gematigde optreden van het Deventer stakingscomité doorkruiste.

DE REACTIE

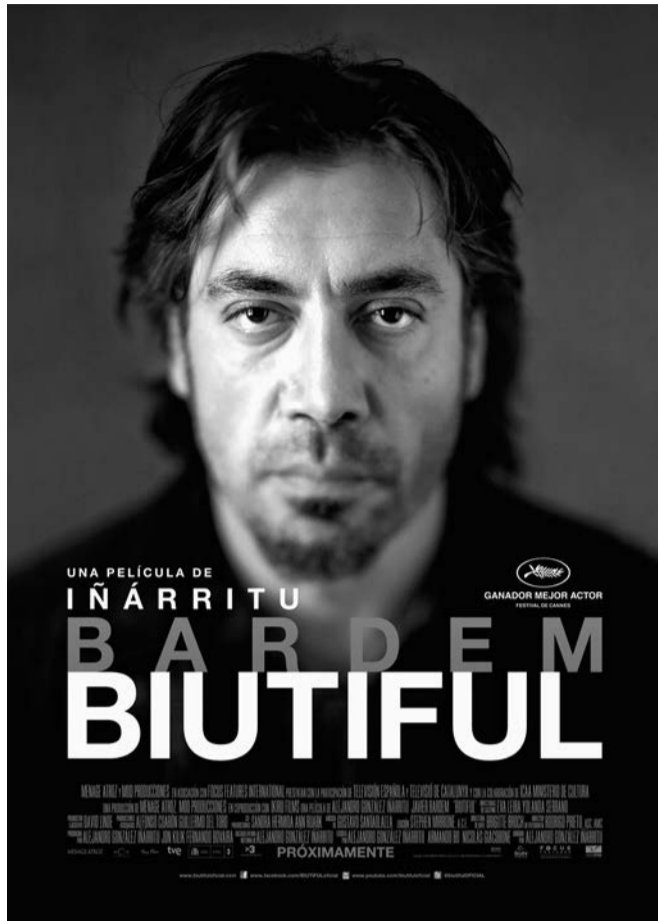
De CPN had de staking niet uitgelokt, zoals wel gesuggereerd werd, maar in haar krant stond ze wel aan de zijde van de stakers. In de partijkrant stonden voorbeelden van mensen die letterlijk neervielen bij het werk. De CPN nam deel aan een protest, gehouden onder het motto “Kan men met deze mensen dan werkelijk doen wat men wil?”, maar volgde in grote trekken de koers van de “bona fide” organisaties. Die hielden zich verre van de staking - met een beroep op “het algemeen arbeidersbelang”. Het vakverbond NAS was ook niet enthousiast over de acties, zoals gezegd, en volgens de in 1923 van die bond afgesplitste NSV⁶ bewees die houding dat “de grote politieke partijen en de grote vakorganisaties in deze strijd in ieder opzicht de reactie vertegenwoordigden. De stakers leden honger, de vakbondsbestuurders zaten op hun centen in de weerstandskassen.” Maar het conflict bewees volgens de NSV ook “dat de oude arbeiderssolidariteit nog niet dood is en dat de rechtvaardige daad sympathie wekt in brede kring ook buiten de eigen partij of groep”.

Jeroen Breekveldt

Noten

1. “Een korte geschiedenis van dwangarbeid en het verzet ertegen”, Jeroen Breekveldt, 2 juli 2012, www.doorbraak.eu.
2. “De vrees voor wat niet kwam”, Gerardus Kuys, 2010, pag. 138-141.
3. “Nationaal Arbeids-Secretariaat (NAS)”, <http://nl.wikipedia.org>. Zie ook: “Wij gingen onze eigen weg”, Jeroen Breekveldt, 14 juli 2011, www.doorbraak.eu.
4. “Ab Menist, revolutionair socialistisch vakbondsleider, politicus en verzetsstrijder”, Dick de Winter, 2010, pag. 111.
5. “Nederlands Verbond van Vakverenigingen”, <http://nl.wikipedia.org>.
6. Het Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond (NSV) stapte uit het NAS uit protest tegen het voorgenomen toetreden tot de aan de Komintern gelieerde Roode Vakbonds Internationale.

Illegale arbeidsmigranten in de film

In het vorige nummer belichtten we een aantal speelfilms' waarin illegale migratie naar Europa centraal staat, en vooral hoe moeilijk en gevaarlijk dat is geworden door het repressieve migratiebeheersingsbeleid. We zagen dat er ook Europeanen zijn die zich tegen de uitsluiting van migranten verzetten, en zo willens en wetens het risico nemen om zelf in de problemen te komen. Deze keer zoomen we in op hoe de illegalen overleven in Europa. Welk werk doen ze, en hoe komen ze daaraan? Onder welke omstandigheden werken en wonen ze? Van wie zijn ze afhankelijk? En lukt het hen om enige grip op het eigen bestaan te krijgen?

tenslotte de komende machteloosheid van alle toekomstige migranten die hun hele hebben en houden achterlaten in ruil voor valse beloften en een ellendige toekomst.

INLEVEN

In "La promesse" (België, 1996) van de gebroeders Dardenne is tiener Igor de hoofdpersoon. Zijn vader Roger biedt illegalen onderdak, werk en verblijfs-papieren. Igor is door hem volledig ingelijfd in de uitbuitingspraktijken en kan daardoor in feite geen kind zijn. Na een ongeluk gaat hij zich het lot van een van de illegalen aantrekken. Die doet hij een belofte die de relatie met zijn vader heviger onder druk zet. Door zich in te leven in zijn medemens leert Igor morele keuzen te maken, en is er hoop. Hoop voor hem als mens, en hopelijk uiteindelijk ook een beetje voor de machteloze en papierloze onderklasse.

"La promesse" is een mistroostige film over de harde realiteit waarin illegalen moeten zien te overleven. Uitbuiting is hun deel. Vader en zoon komen over als koude personen die de illegalen puur voor hun eigen behoefte gebruiken. Maar ze worden zelf ook weer misbruikt door uitbuiters die boven hen staan.

UITBUITINGSKETEN

Ook in "Biutiful" (Spanje, 2011) van Alejandro González Iñárritu leren we het leven van illegale en uitgebuite vluchtelingen kennen via een tussenpersoon: Uxbal. Het leven biedt Uxbal weinig moois. Hij staat alleen voor de opvoeding van zijn twee kinderen. Zijn ex-vrouw is manisch-depressief en heeft een verstorende invloed op hun leven. Uxbal verdient zijn geld met schimmige zaakjes, zoals het bieden van hand- en spandiensten bij het onderbrengen en te werk stellen van illegalen. Zo is hij tussenpersoon voor Afrikaanse en Chinese straatverkopers en betaalt hij de corrupte politie om hen met rust te laten. Ook Uxbal is de klassieke tussenpersoon: hij leidt bepaald geen luxe leven, en andere uitbuiters proberen een graantje mee te pikken en oefenen druk op hem uit.

Dan slaat het ongeluk toe: Uxbal wordt ernstig ziek en ook de zaakjes met de illegalen lopen gruwelijk mis. Hij probeert wanhopig grip te krijgen op zijn leven en komt meer en meer met zijn geweten in de knel. Hij probeert het goede te doen: voor zijn kinderen en voor de illegalen. Maar uiteindelijk is hij net zo goed als ieder ander een schakel in de uitbuitingsketen. De illegalen zijn afhankelijk van Uxbal, maar hij beseft dat hij net zo goed van hen afhankelijk is. Het veilig stellen van de toekomst van zijn kinderen kan alleen als hij hun lot aan dat van de illegalen verbindt. En daarmee is de grotere boodschap van de film dat we elkaar niet moeten gebruiken, maar elkaar als mensen nodig hebben.

TROOSTELOOSHEID

De film "Import/Export" (Oostenrijk, 2007) van regisseur Ulrich Seidl focust niet alleen op de situatie van illegalen, maar ook op algemenere vragen over migratie. Waarom gaan mensen van het ene land naar het andere? Waar gaan ze heen? En wat gebeurt er met hen wanneer ze proberen een nieuw leven op te bouwen? Deze vragen komen terug in de twee verhalen die in de film verteld worden: dat van de verpleegkundige Olga, die naar Oostenrijk

gaat omdat ze het zat is om vanuit haar bed in de Oekraïne met een webcam internetporno de wereld in te sturen. En dat van de werkloze Pauli, die juist vanuit Wenen naar het oosten trekt om kauwgum- en gokmachines te verkopen en die eigenlijk gewoon op zoek is naar een doel voor zijn leven.

Zonder papieren kan Olga in Oostenrijk natuurlijk ook niet als verpleegkundige werken. Maar wel als huishoudelijke hulp bij rijke families, en, nadat ze daar wordt ontslagen, als schoonmaker in een verpleeghuis. Ook al mag het niet van haar baas, ze kan daar wel een band opbouwen met de oudjes die smeken om een beetje menselijk contact. Ook Pauli komt op zijn tocht naar het oosten in een harde realiteit terecht, vol armoede, geweld, prostitutie en uitbuiting. Hun belevenissen worden op een droge, realistische manier verteld waardoor je soms niet weet of je moet lachen of huilen. Juist doordat de lange scènes soms wat komisch of absurd lijken, wordt de troosteloosheid duidelijk. Daardoor laat de film vooral één ding zien: de toevalligheid van de wendingen die het leven van deze migranten neemt en het gebrek aan controle dat zij hebben over hun eigen toekomst.

DOOD

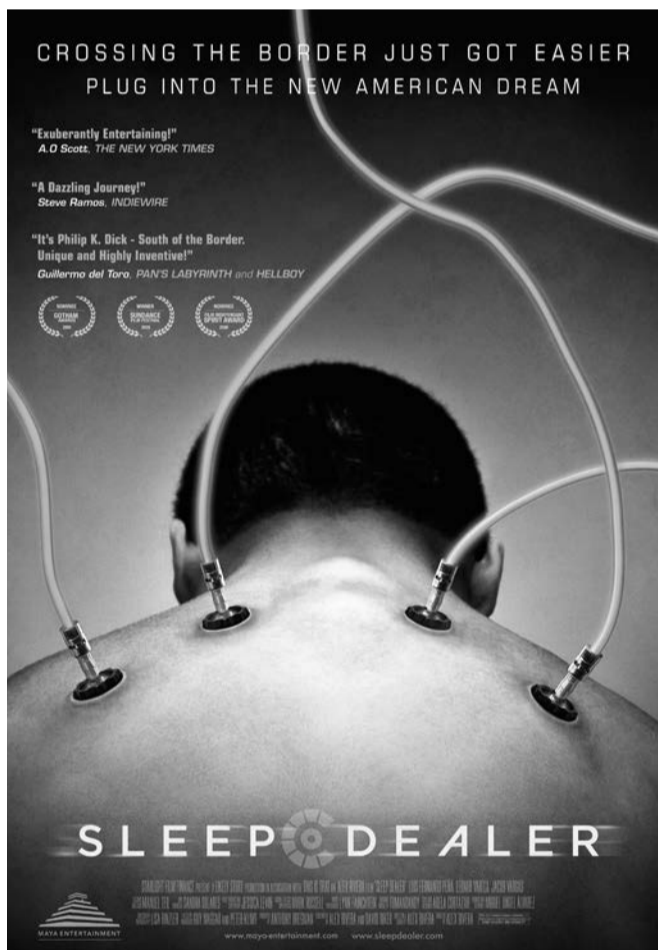
Met "Ghosts" (Groot-Brittannië, 2006) verfilmde Nick Broomfield het waar-gebeurde verhaal van de 23 illegale Chinezen die in Engeland tijdens hun werk als kokkelvisser de verdrinkingsdood stierven. We zien het leven van Ai Qin, van het Chinese platteland, via haar zes maanden durende smokkeltocht en haar werkende leven in allerlei shitbaantjes tot de tragische gebeurtenissen in februari 2004. Ai Qin kruipt onder je huid: haar verdriet en dat van haar lotgenoten is schrijnend. De druk waaronder ze staan omdat ze enorme schulden hebben, is enorm.

Het onderscheid tussen documentaire en fictie is in deze film verdwenen. De rollen worden niet gespeeld door acteurs, maar door migranten die zelf ooit illegaal waren, en dat geldt ook voor hoofdpersoon Ai Qin. De baantjes, de behuizing en de corruptie die in de film worden verbeeld, zijn gebaseerd op de ervaringen van de acteurs en op onderzoek van de Brits-Taiwanese journaliste Hsiao-Hung Pai.² In de film komen de Britten maar zijdelings voor, als een schakel in de uitbuiting, als gewelddadige racisten, en heel af en toe als aardig medemens.

Broomfield laat zien dat grote supermarkketens profiteren van de slavenarbeid van de illegalen om zo goedkoop mogelijk vlees, fruit en groente in hun winkels te kunnen aanbieden. Maar de Chinezen verbazen zich in de supermarkt toch over hoeveel de winkels nog durven te vragen voor de bosuitjes die ze zelf die dag voor bijna niets uit de grond getrokken hebben. Zo gaat het ook in Nederland, met Polen en Bulgaren bij champignonkwekerijen en aspergevelden, in overvolle krotten van huizen of caravans op boerderijerven, bij schimmige "uitzendbureaus" en met behulp van koppelbazen.

TOEKOMST

In de film "Sleep dealer" (VS, 2008) komt regisseur Alex Rivera met een dystopie waarin de huidige vormen van migratiebeheersing en uitbuiting nieuwe

<Film

De films draaien deze keer vooral om de uitbuiters en hun praktijken. Het zijn niet zozeer de topfiguren die we zien, maar tussenpersonen die zelf ook tot de onderklasse behoren en die eveneens een problematisch en armoedig bestaan leiden. Via hen krijgen we goed inzicht in de levens van illegalen en hoe de uitbuitingsketen werkt. Daarbij wordt meestal naast de tussenpersoon ook op een van de illegale migranten ingezoomd. Die verkeren vaak in een ontzettend machteloze positie, maar blijken meestal toch mensen met een sterke wil en een doel voor ogen.

MACHTELOOSHEID

Zo volgen we in de film "It's a free world" (Engeland, 2007) van Ken Loach de zojuist als uitzendbureauconsulent ontslagen Angie. Ze besluit om haar eigen recruitment agency op te zetten. Eerst probeert ze het op een legale manier, maar er gaan steeds meer dingen mis. Als alleenstaande moeder met schulden zit ze diep in de put, en haar ondernemerschap levert haar alleen maar nieuwe problemen op, zodat ze elke nieuwe mogelijkheid benut om het hoofd boven water te houden. Als een gokverslaafde die steeds opnieuw verliest en daardoor steeds grotere risico's moet nemen, gaat ook zij steeds verder met haar uitbuiting. Ze verandert langzaam van een naïeve maar enthousiaste alleenstaande moeder in een keiharde koude koppelbaas.

Dat de kijker zich met haar kan identificeren, betekent niet dat de film haar verontschuldigt of de ellende die ze veroorzaakt relativiseert. Loach laat veeleer zien hoe het kan gebeuren dat een vrouw bijna letterlijk over lijken gaat en hoe makkelijk illegalen, aan de absolute onderkant van de pikorde, daarvan de slachtoffers worden. De film gaat over macht en machteloosheid. De machteloosheid die Angie voelt tegenover haar oude macho-bazen, de macht die ze vervolgens uitoefent over de migranten die haar smeken om werk en inkomen. Maar ook de macht die dezelfde migranten over haar kunnen uitoefenen door haar gewelddadig onder druk te zetten. En

Deportatie, racisme en dwangarbeid

> Zonder Papieren#

vormen hebben aangenomen. Migratie zoals wij die kennen, bestaat niet meer. De grenzen tussen landen - de film speelt zich af in Mexico en de VS - zijn absoluut dicht en niemand komt er nog doorheen. Maar de rijke landen hebben wel een manier gevonden om alsnog gebruik te kunnen maken van de arbeidskracht van de arme buitenlanders. De niet-migranten kunnen in eigen land via zogenaamde nodes, een soort contactpunten in het lichaam, inloggen om robots te besturen die in de rijke wereld huizen bouwen of bussen besturen. Ze putten zich uit in een soort digitale sweatshops, zonder daadwerkelijk de grens over te steken. Zo trekt de film de laatste consequentie uit de huidige kijk op migranten: ze zijn tot last als mensen, maar ze zijn nuttig als arbeidskrachten.

Deze technologie heeft ook nog een tweede functie. Amerikaanse soldaten besturen vanuit eigen land drones waarmee ze overal ter wereld "bad guys" te lijf gaan. Uiteindelijk is het een van deze "afstands-soldaten" die zich tegen het systeem keert, omdat hij ineens twijfels krijgt over de rechtvaardigheid van zijn handelen. Door met zijn drone een grote dam op te blazen behaalt hij een kleine, maar belangrijke overwinning op het systeem dat ook in deze geperfectioneerde vorm scheuren krijgt op het moment dat mensen zich van hun eigen rol en hun eigen macht bewust worden.

HOOP

Illegale arbeiders kunnen moeilijk controle over hun eigen leven nemen. Maar via netwerken kunnen ze elkaar wel steunen, door elkaar baantjes of huisvesting toe te schuiven bijvoorbeeld. Nog meer kans biedt het collectief vechten voor de eigen rechten. Zo hebben de witte illegale arbeidsmigranten rond 2000, en vluchtelingen in 2006, samen met betrokken activisten pardonregelingen uit het vuur gesleept. Filmmakers kunnen een rol vervullen in die collectieve strijd, al was het maar door het probleem van het leven in de illegaliteit te verbeelden en aan de kaak te stellen.

In Groot-Brittannië kwam er een flinke discussie op gang na de dood van de kokkelvissers. Er zijn hoge gevangenisstraffen opgelegd aan de grootste uitbuiters. Maar de Chinese families die hun geliefden verloren, kampen nog steeds met enorme schulden aan de maffiose geldschieters die geld leenden voor de reis naar Engeland. De Britse overheid kijkt de andere kant op en daardoor hebben actievoerders voor hen een noodfonds opgericht. Maar de leef- en werkomstandigheden van de kokkelvissers en andere illegale arbeidsmigranten is niet veranderd. Hun arbeid is welkom, hun mens-zijn, hun aanwezigheid niet, zoals in de naargeestige toekomstvisie van "Sleep dealer" in het extreme is verbeeld.

Gregor Eglitz
Ellen de Waard

Noten

1. "Fort Europa in de film", Ellen de Waard, 28 juni 2012, www.doorbraak.eu.
2. "Chinese arbeidsmigranten uitgebuit en opgesloten", Ellen de Waard, Fabel-krant 93/94, Gebladerte Archief, www.doorbraak.eu.

"Mijn ouders dreigen binnenkort uit het asielzoekerscentrum te worden gezet. Mijn vader is dement en mijn moeder heeft erge kniepijn", vertelde Zeinab toen ze enige tijd geleden het inloopsprekkuur van de Leidse steungroep De Fabel van de illegaal bezocht. Zelf was ze meer dan twaalf jaar geleden uit Soedan gevlucht en had ze haar ouders daar moeten achterlaten. Ze had asielaanvraag aangevraagd en uiteindelijk verblijfsrecht gekregen. Een paar jaar geleden hadden haar ouders kans gezien om ook naar Nederland te vluchten. Maar hun asielaanvraag werd afgewezen en nu liepen ze het levensgrote risico dat ze op straat zouden worden gegooid. Medewerkers van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) hadden Zeinab onder druk gezet. "Uw ouders moeten weg uit het azc. U moet onderdak voor hen zien te regelen", zo hadden ze haar botweg voor het blok gezet. "Maar ik kan mijn ouders niet in mijn eigen huis nemen, want ik heb een vervelende buurman die dan meteen de politie gaat bellen."

Over haar ouders had Zeinab ook contact met de Dienst Terugkeer en Vertrek (DTV). De DTV-ambtenaren probeerden haar over te halen om haar ouders "vrijwillig" te laten deporteren. Uitzetting van die uiterst kwetsbare oude mensen gaat tegen de regels in. Maar daar trokken de medewerkers zich niets van aan. Ze probeerden doodleuk om Zeinab zover te krijgen dat ze eraan zou meewerken om haar vader, die volkomen in de war is, en haar moeder, die moeilijk kan lopen, te dumpen in een land vol armoede en geweld. Verontwaardigd wees ze dat af. Gelukkig bleek een paar weken later dat de advocaat van haar ouders de IND ervan had weten te overtuigen dat uitzetting van haar ouders achterwege diende te blijven in verband met hun gezondheidstoestand. Ze konden daardoor voorlopig toch in het azc blijven.

Buurman

Dat was een hele zorg minder. Maar Zeinab heeft ook andere problemen in haar leven. Ze is een alleenstaande moeder en woont samen met haar dochttertje in een klein appartement, in een buurt met vrijwel alleen witte mensen. Ze heeft al zeven jaar last van een racistische bovenbuurman die haar en haar dochttertje probeert weg te pesten. Hij houdt haar de hele dag nauwlettend in de gaten en vertelt aan de lopende band leugens over haar. Zo zou ze veel overlast veroorzaken. Hij heeft al meerdere keren de politie gebeld, ook 's nachts. "Een keer kwamen drie politie-agenten om drie uur 's nachts bij me langs. Er was natuurlijk niets aan de hand, maar het was wel een bijzonder traumatische ervaring voor mijn dochter. Ze heeft daarvoor zelfs therapeutische behandeling gehad."

Ook heeft haar buurman meerdere keren de afdeling Sociale Zaken van de gemeente gebeld, omdat de vader van haar dochter op bezoek kwam om zijn kind te zien. Hij loog tegenover de gemeente dat Zeinab fraudeerde met haar bijstandsuitkering. Dat leidde ertoe dat Zeinab twee keer een huisbezoek van sociale rechercheurs kreeg. De eerste keer werd haar hele huis overhoop gehaald en troffen de rechercheurs niets verdachts aan. De tweede keer belden de rechercheurs om zeven uur 's morgens aan. Zeinab was daar boos over en merkte op: "Als jullie zo doorgaan, dan kan ik beter mijn uitkering stopzetten". Meteen daarop hield de recherche een formulier voor haar neus waarmee ze haar uitkering kon intrekken. Ten einde raad en zwaar onder druk gezet ondertekende ze het formulier. Daarna moest ze zien te overleven met schoonmaakwerk, wat haar grote moeite kostte omdat ze last heeft van bekkeninstabiliteit. Na drie maanden kreeg ze weer een uitkering. Met hulp van anderen slaagde ze er in om een opleiding sociaal-cultureel werk te beginnen en ook af te ronden. Ze liep stage en deed ook veel vrijwilligerswerk in buurthuizen, als activiteitenbegeleidster voor kinderen, vrouwen en ouderen.

Ondertussen ging de buurman onverdroten door met zijn racisme. Ook bij de GGD begon hij te zeuren over Zeinab. Daarop kwam er een GGD-medewerkster bij haar over de vloer. Ze wist die vrouw ervan te overtuigen dat er niets mis was met haar, maar wel met haar buurman. Ze diende een klacht tegen hem in bij het Meldpunt Discriminatie, dat daarop de politie verzocht om haar naam te zuiveren. Het conflict lag immers niet aan haar, maar aan haar buurman. Het Meldpunt ondernam verder niets en schoof de zaak door naar haar woningbouwvereniging. Maar haar buurman bleek al bij hun verhuurder over haar te hebben geklaagd. Hij eiste van de woningbouwvereniging dat zij en haar dochter uit huis zouden worden gezet. Toen de verhuurder daar niet op inging, spande hij een rechtszaak aan. Maar die verloor hij, omdat de woningbouwvereniging Zeinab als getuige opriep en zij goed uit de doeken wist te doen wat er aan de hand was.

Het moest voor de woningbouwvereniging inmiddels duidelijk zijn geworden dat de buurman het probleem vormde. Toch blijft zijn getreiter onverminderd aanhouden. "Hij maakt 's morgens en 's avonds in zijn eigen huis een soort metalige geluiden waarmee hij me wil irriteren. Hij is het dus die overlast veroorzaakt. De woningbouwvereniging is nu eindelijk in actie gekomen en gaat met hem praten. Ik mag daar bij zijn. Inmiddels is hij de hele buurt tegen mij aan het opstoken. Laatst spuugde een zoon van een buurvrouw naar mij. Denk je soms dat je beter bent dan ik, vroeg ik. Ja, dat denk ik, zei hij ronduit, jullie horen hier niet. Wij zijn hier allemaal blanken." Zeinab: "Een tijd geleden is de fiets van mijn dochter kapot getrapt. Hij stond in een ruimte waar alleen de bewoners kunnen komen, dus dat laat wel zien uit welke hoek dat soort agressie komt."

Reïntegratie

Zeinab kreeg ook nog eens te maken met de dwangarbeid van de DZB. Een paar jaar geleden riep de gemeente haar op om een reïntegratietraject te volgen. Haar ambtenaar wist dat een baan als activiteitenbegeleidster voor haar geschikt zou zijn vanwege haar opleiding sociaal-cultureel werk. "Hij kwam aardig over, maar vertelde me wel een nogal onsamenhangend verhaal over een plek binnen de DZB waar ik mensen kon gaan begeleiden, met mensen kon gaan samenwerken, zoiets. Ik kreeg in elk geval de indruk dat ik in het verlengde van mijn studie aan de slag kon. Hij stuurde me naar de Startwerklocatie, en pas daar bleek me dat ik dwangarbeid moest verrichten, zoals sponzen inpakken. Ik ben allergisch voor die sponzen, dus ik stopte na een dag met dat werk. Ik liet mijn reïntegratie-ambtenaar weten dat ik bepaald niet blij was met deze gang van zaken. Bij een volgende afspraak bleek dat hij had geruild met een andere ambtenaar, een vrouw die nog veel strenger was. Volgens haar moest ik maar in de thuiszorg gaan werken. Ik wees haar op mijn bekkeninstabiliteit. Bovendien is mijn opleiding helemaal niet geschikt voor werken in de zorg. Dat interesseerde haar niet. Achter mijn rug om regelde ze dat ik met behoud van uitkering, dus gratis, moest gaan werken bij een zorginstelling." Wegens de dreiging van een strafkorting op haar uitkering moest Zeinab daar noodgedwongen mee instemmen. Ze werkte er drie maanden en bleek geen enkel uitzicht op een baan te hebben. Want volgens de instelling beschikte ze niet over de juiste diploma's, precies wat ze de ambtenaar aan haar verstand had proberen te brengen. Na drie maanden dwangarbeid was ze weer terug bij af. Nu lijkt Sociale Zaken haar voorlopig met rust te laten. Al de tegenslagen hebben Zeinab gelukkig niet moedeloos gemaakt. Wel zoekt ze meer steun om het conflict met haar buurman definitief op te lossen. Zeinab is een schuilnaam.

Harry Westerink

Foto: GREGOR EQUITZ

Doorbraak naar een andere samenleving!

► ► ► *Vervolg van voorpagina*

Doorbraak bestrijdt daarom het racisme en patriërchaat, dat diep in onze samenleving geworteld is en dat zich in zeer uiteenlopende vormen manifesteert, soms heel bedekt en onderhuids, soms ook heel uitdrukkelijk. Werkelijke gelijkheid kan alleen bestaan in een samenleving die politiek van onderaf en decentraal is georganiseerd (zie punt 3), en die iedereen in staat stelt een gelijke bijdrage te leveren aan politieke besluitvorming en sociale organisatie - ongeacht leeftijd, huidskleur, gender, afkomst, enzovoorts.

Mensenrechten zijn vaak een beperkte uitkomst van strijd van onderop. Die rechten kunnen minderheden beschermen tegen een onderdrukkende meerderheid. Maar van alleen formele, burgerlijke "rechten" kunnen we niet eten! Dat we op papier allemaal het recht hebben op voldoende eten en een dak boven ons hoofd - met andere woorden op een waardig bestaan - betekent in de praktijk niet dat we dat ook allemaal hebben.

Doorbraak is een anti-kapitalistische organisatie die een radicaal andere wereldeconomie nastreeft. Niet langer is het eigendomsrecht van enkele economische dictators, die de maatschappij onteigenen, belangrijker dan de belangen en behoeften van iedereen. Het eigendom van de heersende klasse zal herverdeeld moeten worden, en alle productiemiddelen moeten worden gecollectiviseerd. Het is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid dat ieders levensbehoeften kunnen worden bevredigd. Voeding, water, kleding, woongelegenheden, goed onderwijs, kunstzinnige vorming, goede zorg, energievoorziening en communicatiemiddelen moeten voor iedereen gelijkmatig en vrij toegankelijk zijn.

2. **Vrijheid: nooit individueel, altijd maatschappelijk**

Vrijheid en gelijkheid vooronderstellen elkaar. Alleen in een samenleving waar iedereen vrij is, kan sprake zijn van gelijkheid - en andersom. Net zoals het geval is met gelijkheid, hebben we echter niets aan de formele, 'papierene' vrijheid die de liberale ideologie van de heersende klasse ons voorhoudt. We moeten daarom kritisch vragen blijven stellen bij het begrip "vrijheid". "Vrijheid" is op zichzelf helemaal niets, zolang het zich niet ergens toe verhoudt. Vrijheid is nooit een individuele aangelegenheid, maar altijd maatschappelijk. Vrijheid is niet zozeer een formele mogelijkheid om ongehinderd iets te kunnen of mogen doen of zeggen wat men maar wil, zoals rechts het vaak voorstelt. Nee, het is gelegen in het handelen zélf. Oftewel: vrijheid is niet zozeer iets dat men kan "hebben", kan "beschermen" of "behouden", maar is iets dat men moet "doen".

Vrijheid begint bij een gedegen begrip en kennis van de eigen situatie; bij bewustzijn, zowel collectief als individueel. Vrijheid veronderstelt een volledige zelfbeschikking, vrije verplaatsing of vestiging van mensen en dieren, de politieke ruimte en kennis om bewuste politieke keuzen te maken. Vrijheid vooronderstelt de doorbraak van scheidslijnen tussen mensen, en een samenleving waarin geen ruimte is voor enige vorm van uitbuiting en onderdrukking.

Deze scheidslijnen, uitbuiting en onderdrukking worden mede gecreëerd en in stand gehouden door repressieve instituties en organisatiestructuren. Doorbraak streeft daarom de ontbinding na van de natiestaat, dus de opheffing van grenzen en de omverwerping van de controlestaat. Hiërarchie en politieke overheersing zijn per definitie onverenigbaar met ieder vrijheidsbeginsel. Het verwerven van staatsmacht kan daarom nooit een middel zijn om een waarlijk vrije en gelijke samenleving te realiseren. Maar: vrijheid moet wél georganiseerd worden,

we hebben vormen van vrijheid nodig. "Vrijheid" is voorbij de willekeur, de vrijblijvendheid en passiviteit die hier te vaak mee geassocieerd worden. Het is met andere woorden in de politieke organisatie en het conflict zélf, waarin we ruimte zien voor vrijheid om gerealiseerd te worden - niet daarbuiten.

3. **Democratie: decentraal en van onderop**

Er is op de hele wereld vrijwel geen staat te vinden die zichzelf niet als "democratisch" betitelt. Toch hebben velen van ons erg weinig macht over ons eigen leven. Doorbraak pleit voor een radicaal ander begrip van "democratie", waar de macht bij de mensen zelf ligt.

Gecentraliseerd bestuur is direct tegengesteld aan democratie. Er is niet één "volk" met één belang, maar politiek bestaat uit vele stemmen samen. Politiek is geen "autonome sfeer", die als het ware buiten of los van ons alledaagse leven staat. Maar zoals de onderdrukking en ongelijkheid waartegen wij strijden zich op het meest alledaagse niveau manifesteren, zo kan ook de strijd hiertegen slechts een onlosmakelijk deel zijn van onze dagelijkse leefomgeving en -ervaring. Democratische politiek is met andere woorden een alledaagse aangelegenheid, die direct verbonden is met hoe we wonen, werken, eten, delen en strijden.

Doorbraak staat daarom voor democratie van onderop, gebaseerd op straat- en wijkbijeenkomsten en bijeenkomsten van arbeiders op werkvloeren, zoals in fabrieken, kantoren, winkels, zorg- en onderwijsinstellingen. Op deze algemene bijeenkomsten kunnen alle betrokkenen meepraten en meebeslissen. De gemeenschap heeft beschikking en zeggenschap over de productiemiddelen en diensten in de omgeving. Democratische besluitvorming vindt altijd zo decentraal mogelijk plaats. Wij nemen het politieke initiatief terug naar de basis van ons dagelijkse leven.

Om te voorkomen dat gemeenschappen in zichzelf keren en om een afkeer van de buitenwereld tegen te gaan moet deze decentralisatie van macht verbonden zijn met een grenzeloze wereldwijde solidariteit en samenwerking. Die krijgt vorm in overkoepelende confederale politieke structuren op regionaal of uiteindelijk zelfs mondiaal niveau. De afgevaardigden die hier bij elkaar komen, verwoorden het standpunt van hun algemene bijeenkomst, niet hun persoonlijke visie en zij zijn per direct terugroepbaar.

4. **Tegen het kapitalisme: tegen uitbuiting, onderdrukking en uitputting**

Wij zijn principieel tegen het wereldwijde politieke, economische en sociale systeem dat we kapitalisme noemen.² Dat systeem draait om enerzijds het winststreven en het privébezit van de productiemiddelen, en anderzijds de disciplinerende en noodgedwongen loonarbeid en onbetaalde arbeid van de onderklasse. Het kapitalisme is een systeem van uitbuiting, gebaseerd op onderdrukking. Het is geen abstract systeem, maar een stelsel van concrete machtsverhoudingen tussen alle mensen onderling. Dat stelsel wordt via onze omgang met elkaar dagelijks gereproduceerd, en is zodoende voortdurend in beweging. Aan de basis van kapitalisme zit het de baas spelen van een kleine groep mensen over andere mensen en de natuur. Een kleine groep claimt het eigendom van de maatschappelijke productiemiddelen en ontzegt daarmee de toegang ertoe voor de meerderheid. Daardoor zijn de meeste mensen afhankelijk van loon of uitkering voor zichzelf en met wie ze hun leven delen.

De stabiliteit van het kapitalisme is volledig afhankelijk van een steeds verdergaande economische groei. Die groei wordt aangejaagd door een oneindige concurrentiestrijd tussen kapitalisten onderling en tussen kapitalisten en arbeiders.

Al eeuwenlang probeert de ene kapitalist de andere slimmer af te zijn door de mensen die in ruil voor geld het werk voor hen verrichten steeds meer te laten produceren ten opzichte van hoeveel geld ze er voor moeten neerleggen, zodat hun producten andere uit de markt prijzen. Continu jagen kapitalisten de arbeidsproductiviteit op door mensen harder, langer en efficiënter te laten werken. Maar arbeiders verzetten zich op allerlei manieren, alleen of samen. Deze voortdurende strijd is de motor voor veranderingen in het kapitalisme. In het huidige kapitalisme hebben veel arbeiders de ideologie verinnerlijkt om "het beste uit zichzelf" te halen, een lat die steeds hoger ligt. Want niet alleen kunnen we niet samen de inhoud van ons werk bepalen, maar ook wordt de welvaart die we samen creëren niet gedeeld. Die is handen van een kleine klasse van topmanagers, directeuren en aandeelhouders die meer en meer kapitaal verzamelen. De ongelijkheid is immens en is de laatste jaren enorm gegroeid.

Om te zorgen dat er genoeg arbeiders zijn die het werk kunnen verrichten wordt er, vaak onbetaald in het gezinsleven, enorm veel werk gedaan om hen klaar te stomen voor de volgende werkdag. Van een bevriend luisterend oor of therapie en sporten om je hoofd leeg te maken tot goed eten en slapen. Maar ook de opvoeding en opleiding van de komende generatie arbeiders. Steeds meer van ons leven staat in dienst van kapitalistische productie.

In het oog springend zijn natuurlijk ook de consequenties voor het milieu. Het onophoudelijke streven naar maximale groei leidt onvermijdelijk tot productiemethoden die zo goedkoop mogelijk zijn, en daarom zeer schadelijke gevolgen hebben voor de natuur. Alles van waarde verwordt door kapitalistische ogen tot grondstoffen met alleen een prijs. Deze problemen staan nooit op zichzelf, maar hebben ook op mondiale schaal sterke economische en sociale gevolgen. Klimaatverandering, ontbossing en andere ecologische problemen treffen wereldwijd vooral de armere delen van de bevolking. Natuur en mens worden als exploiteerbare productiebronnen uitgebuit en leeggezogen, om een onhoudbaar economisch systeem van overproductie en -consumptie overeind te kunnen houden. Veel problemen waar wij ons mee geconfronteerd zien - van klimaatverandering tot slavernij, van de bio-industrie tot hongersnood en van armoede tot consumptisme - volgen uit hetzelfde principe dat essentieel is voor het kapitalisme: de noodzaak tot maximale uitputting van alles dat tot grondstoffen of tot bron van arbeid gereduceerd kan worden. De binnen het kapitalisme gesuggereerde scheiding tussen mens en natuur is dus ook op het vlak van haar directe consequenties fictief.

Dat heeft ook immense gevolgen voor ons eigen dagelijkse leven. Voortdurend worden we bestookt met advertenties die ons vertellen wat we moeten kopen. Vanaf onze kinderjaren worden we klaargestoomd voor de arbeidsmarkt, geconditioneerd tot ideale "werknemer". "Nut", "winst" en geldelijke waarde worden ons opgedrongen als universele maatstaf. De markt voor antidepressiva, therapieën en zelfhulpboekjes groeit ondertussen gestaag: zelfs in de noodzaak om de consument in deze vervreemdende samenleving overeind te houden heeft het kapitalisme een afzetmarkt gevonden. Kapitalisme is geenszins gebaseerd op een evenwicht tussen vraag en aanbod, zoals haar voorstanders doorgaans betogen, maar op de dwang tot vraag door de makers van het "aanbod".

Doorbraak staat voor een ecologisch duurzame wereld waarin goederen zoveel mogelijk lokaal worden geproduceerd naar de behoeften van de gemeenschap. Alleen zo kan een economie gevormd worden die natuur, producent en consument niet slechts als uitputbare en dresseerbare bron kan zien. Anti-kapitalisme

is een strijd tegen zowel een economisch systeem als ook tegen een bepaalde manier van denken. Het is de strijd tegen uitbuiting en uitputting, maar ook tegen de manier waarop alles en iedereen als een potentieel object hiertoe wordt gezien. We weten dat er ook zonder kapitalisme uitbuiting, onderdrukking en uitputting kan zijn. Het is niet genoeg om alleen geen kapitalisme meer te hebben, maar wel noodzakelijk. We willen niet een ander soort kapitalisme, maar geen kapitalisme!

B. Hoe komen we van hier naar daar?

5. Organisatie en macht

Om de samenleving te veranderen hebben we als beweging tegenover de macht van het geld en het geweld meer macht van onderop nodig. Wij en alle andere mensen met wie we ons samen willen organiseren voor een andere wereld, hebben die macht over het algemeen juist niet: wij zijn migranten, arbeiders, bezitslozen, precarinen, enzovoorts. Uiteindelijk maken we allemaal deel uit van de vele 'minderheden' die op basis van afkomst, gender of klasse worden onderdrukt en uitgebuit - die machteloos zijn en worden gehouden. Maar samen zijn we sterk genoeg om grote veranderingen af te kunnen dwingen. We moeten dus mensen bij elkaar brengen en structuren opbouwen om samen te kunnen vechten voor onze belangen en onze visie op een andere samenleving. Doorbraak past heel bewust organisatiestrategieën toe, die we uitgebreid uitproberen, bediscussiëren, evalueren en zoveel mogelijk delen met andere linkse bewegingen en organisaties. Het opbouwen van een beweging is een proces van lange adem en gebeurt stap voor stap. We willen voor zover mogelijk planmatig en strategisch werken, want we willen concrete verbeteringen bereiken.

We organiseren mensen niet alleen binnen Doorbraak, maar ook in strijdbare belangenorganisaties die vechten voor een beperkter deel van onze doelen. Organiseren doen we door goed te luisteren naar wat mensen willen bereiken. We beginnen waar mensen op dat moment klaar voor zijn, uitgaande van onze eigen ervaring en omgeving, maar nooit zonder het belang van een wereldwijde strijd uit het oog te verliezen. We leren van elkaar te leren en voeren samen ons plan uit om te winnen.

We moeten politieke keuzen maken waar we onze beperkte tijd en energie inzetten. We kiezen ervoor om tijd te maken voor strijd, ook al maakt de maatschappij dat ons soms moeilijk.³ Daarom richten we ons vooral op mensen die aan de ene kant het meest vermalen worden in dit systeem van machts- en welvaartsongelijkheid, maar aan de andere kant de potentie hebben om succesvol terug te kunnen vechten. Als we zo verbeteringen weten af te dwingen, dan heeft dat ook voor mensen die het minder slecht hebben een positief en motiverend effect.

6. Ondogmatisch en zelfkritisch

Doorbraak laat zich actief inspireren door verschillende tradities die strijden of strekken voor een feministisch socialisme van onderop, maar legt zich niet vast op een specifieke richting of stroming daarbinnen. Zo hebben we een sterke affiniteit met communistische en anarchistische ideeën, en zijn we tegelijkertijd ook gemotiveerd door eigen ervaringen in de strijd of de formulering van nieuwe perspectieven, zonder die direct ideologisch in te willen kaderen. Door op deze manier te werken is het mogelijk om een organisatie te vormen waar mensen vanuit verschillende herkomst en politieke achtergronden gezamenlijk een weg kunnen inslaan die past in de realiteit waar we vandaag de dag mee van doen hebben. Ook wat betreft de middelen die we aangrijpen, willen we ons niet tot een strikt repertoire beperken. Het gaat erom de juiste middelen op het juiste moment en op de goede manier in te zetten. Deze activiteiten moeten aansluiten bij wat onze beweging op dat moment sterker

kan maken en niet bij wat we nu eenmaal gewend zijn te doen, waar we een subculturele identiteit aan ontlend of wat we simpelweg het spannendst vinden.

Om zo'n nieuwe stroming in gang te zetten is het belangrijk om open te staan voor inhoudelijke kritiek. We voelen ons vrij om opbouwende kritiek en feedback te geven op de linkse beweging in zijn algemeenheid. Wij streven ernaar om, zover het kan, onze idealen in het hier en nu in onze politieke praktijk te verwezenlijken. Daarnaast probeert Doorbraak bestaande linkse kaders te doorbreken en controversiële thema's op de agenda te plaatsen. Zo spreken wij ons altijd openlijk uit tegen alle vormen van religieus fundamentalisme, zij het christelijk, islamitisch of anderszins. Ook laten we door onze praktijk zien dat wij niet alleen strijden tegen "Nederlands rechts" of "wit rechts", maar voeren we evengoed actie tegen andere rechtse groeperingen. In anti-kapitalistische kringen benadrukken we dat ongelijkheid meer oorzaken en consequenties heeft dan alleen economische: denk aan het patriërchaat. De anti-racistische en feministische beweging moet wat ons betreft aan de andere kant niet vergeten dat ook in die politieke strijd sociaal-economische verschillen en belangen nooit uit het oog moeten worden verloren.

Doorbraak wil voorop lopen in de strijd en initiatief nemen. Maar wij zien onszelf nadrukkelijk niet als een elite-organisatie die de touwtjes in handen moet nemen en mensen vertelt wat ze moeten doen. Een linkse beweging van deze tijd moet veelzijdig en kritisch zijn, ondogmatisch en vernieuwend. We zoeken waar nodig en mogelijk dan ook zoveel mogelijk de samenwerking met gelijkgestemde organisaties en personen, maar gaan ook onze eigen weg: we willen toegankelijk zijn voor iedereen, maar niet dwangmatig breed. Openheid, (zelf)kritiek en anti-autoritarisme zijn daarbij onze kernprincipes.

7. Verandering

Het is niet voldoende ons te richten op het veranderen van het individuele bewustzijn van mensen, zoals veel maatschappijkritische organisaties proberen te doen. We moeten ons met name richten op het veranderen van de maatschappij. We beginnen dicht bij huis, maar ons perspectief is wereldwijd. Individueel "bewust consumeren" heeft alleen zin als ook alle manieren van produceren en alle arbeidsomstandigheden mens- en milieuvriendelijk (duurzaam) worden. Met andere woorden: alleen als collectief bewustzijn gepaard gaat met een radicale omkering van alle machts-, eigendoms- en productieverhoudingen, zien wij mogelijkheden om tot een daadwerkelijk andere samenleving te komen.

De realisering van die andere samenleving zal hoe dan ook gepaard gaan met conflict. De eerste taak voor een linkse tegenbeweging is daarom te zorgen dat zij dat conflict aankan en aandurft. Dat begint met het creëren en verwerven van voldoende kennis, ervaring en politieke tegen-macht. Dat doen we door te organiseren van onderop, in solidariteit met anderen die strijden, vanuit een internationalistisch perspectief. We moeten niet alleen de strijd aangaan, we kunnen het ook!

Doorbraak

Noten

1. "Zet de wereld op z'n kop, organiseer van onderop!", brochure 34, Gebladerte Archief, www.doorbraak.eu.
2. "Doorbraak en de crisis", Doorbraak, 6 juli 2010, www.doorbraak.eu.
3. "Tijd voor strijd", Doorbraak, 16 juli 2009, www.doorbraak.eu.

~ Blogs +

Een selectie uit de pakweg 70 nieuwe artikelen, blogs, aankondigingen, verslagen en cartoons die op Doorbraak.eu zijn verschenen sinds het vorige nummer van deze krant.

Wapengigant EADS bouwt mee aan Fort Europa

(25 juni, Max de Jong)

Het bedrijf ontwikkelt voor de Europese vluchtelingenjager Frontex diverse systemen waarmee migranten en vluchtelingen aan de grens kunnen worden opgespoord en tegengehouden. Uit onderzoek van de Campagne tegen Wapenhandel blijkt dat EADS communicatie-apparatuur levert aan Bulgaarse en Roemeense grenswachten.

Chronisch zieken, allemaal aan het werk!

(27 juni, Piet van der Lende)

Tot nu toe waren mensen met een chronische ziekte in de ogen van de burgers en ook in allerlei regelingen vrijgesteld. Zij hoefden niet te werken en kregen een uitkering. Maar in het kader van het streven naar een allesomvattende disciplinerende moet dat anders. In de neo-liberale strafstaat moet iedereen tot op het bot productief gemaakt worden voor de werkgevers.

De actiezomer van Vluchtelingen Op Straat: Den Bosch, Arnhem, Heerlen

(30 juli, Mariët van Bommel)

Al deze vluchtelingen pikken het niet meer dat er met hen wordt gesold. Ze weigeren om nog langer lijdzaam toe te kijken hoe ze van hot naar her worden verslept. Ze willen niet langer behandeld worden alsof ze iets hebben misdaan. En ze vertikken het om als vuilnis op straat te worden gedumpt door de Nederlandse staat.

Samen loon en respect opeisen bij Bastion en elders

(23 augustus, Harry Westerink en Shirley de Vet)

"Als ik 10 kamers schoonmaakte, dan kreeg ik maar voor 1 uur en 40 minuten uitbetaald, ook al had ik daar 3 uur over gedaan." Zo jaagt Bastion zijn schoonmaakpersoneel op en drukt het bedrijf de loonkosten. Annemarie kreeg het vaak niet voor elkaar om de kamers in 10 minuten af te hebben.

In de kringen van welgestelden

(3 augustus, Lili Irani)

Armoede en honger vormden maar al te vaak het decor dat celebrities uit de showbusiness misbruikten om met zichzelf te pronken en de meelevende weldoener uit te hangen. Even overvliegen naar een miserabel gebied ergens in Afrika, vol leed en ellende, een fotoshoot laten maken, her en der wat voedsel uitdelen, hup weer instappen in het privévlugtuig.

"Daverend Debat over menswaardig vreemdelingenbeleid" was om te huilen

(31 augustus, Janneke van Beek)

Met opgeheven hoofd naar huis! Van de hel naar het paradijs, de tranen schoten je haast in de ogen. Ze zei er niet bij hoe de IOM mensen die met hun rug tegen de muur staan, listig psychologisch indoctrineert; ook sprak ze geen kritisch woord over waarom het in Nederland zo'n hel is voor illegalen.

Griekenland: crisis, strijd en nationalistisch vergif

(12 september, Peter Storm)

De opkomst van de nazi's is een uiting van wanhoop, maar vooral ook een product van falen van links en de protestbewegingen. Als een doorbraak van strijd tegen bezuinigingen op basis van solidariteit niet lukt, dan slaat de wanhoop van steeds grotere groepen steeds makkelijker naar binnen. Dan keren angstige mensen zich minder tegen staat en kapitaal, en steeds meer tegen andere angstige mensen.

Fatsa 1979-1980: een in de kiem gesmoorde revolutie

► ► ► *Vervolg van voorpagina*

Met de staatsgreep en de militaire operaties naar aanleiding van 'Kizildere' - tot op de dag van vandaag een identiteitsbepalend begrip binnen Turks links - kreeg de lokale beweging in Fatsa forse klappen. Midden jaren zeventig kwamen veel activisten echter weer vrij als gevolg van een generaal pardon van de nieuwe sociaal-democratische regering. Een van hen was de vanwege 'Kizildere' veroordeelde Fikri Sönmez, een bekende kleermaker ("Fikri de Kleermaker") en medeoprichter van de plaatselijke voetbalclub in Fatsa. Sönmez werd al snel een spil in de revolutionaire beweging van Fatsa, niet alleen vanwege zijn verdiende sporen en talenten als openbaar spreker. Hij was 36 toen hij in 1974 vrijkwam, en daardoor in staat om verschillende generaties met elkaar te verbinden. Bovendien was hij van Georgische komaf, waardoor hij ook door etnische en religieuze minderheidsgroepen werd vertrouwd.

Sönmez behoorde tot de ondogmatische stroming die lessen wilde trekken uit de strijd van de inmiddels versplinterde THKP-C. De groep rond Sönmez stortte zich in een rondom Fatsa op de strijd voor hogere minimumprijzen voor hazelnoten en tegen de zwarte handel. Producten als hazelnootdoppen (die de bewoners van Fatsa gebruikten om de kachel te stoken), suiker, margarine, sigaretten, wasmiddel, kolen, ijzer, cement, benzine en diesel waren in die tijd schaars in het economisch in zwaar weer verkerende Turkije. Handelaren dreven hun winstmarge op door deze producten heimelijk op te slaan en mondjesmaat en illegaal te verkopen tegen uiteraard abnormaal hoge prijzen. Linkse activisten bezetten de gespotte opslagplaatsen, verkochten de producten tegen reële prijzen aan de bevolking en overhandigden de opbrengst aan de eigenaar. Zij oogsten daarmee veel respect en sympathie van de inwoners van Fatsa: revolutionairen die zich zonder eigenbelang en zonder staatsmacht inspanden ten behoeve van de dagelijkse behoeften van gewone mensen.

FASCISTISCHE TERREUR

Vanaf midden jaren zeventig wist revolutionair links zich niet alleen in Fatsa te herstellen, maar in heel Turkije. Sterker nog, links was nog omvangrijker geworden dan vóór de militaire putsch van 1971. Een ontwikkeling die niet alleen de regering in Ankara de stuipen op het lijf joeg, maar ook - het was de tijd van de Koude Oorlog - die in Washington. De reactie van de machthebbers om links te stoppen was niet (meteen) een nieuwe militaire coup, maar de nauwelijks verholde inzet van de fascistische, de Grijsse Wolven van de Nationalistische Actiepartij (MHP), gesteund door leger, politie en veiligheidsdiensten. Dat was een tactiek die door Ankara al sinds de jaren zestig werd toegepast, maar de omvang en wreedheid van het fascistische geweld tegen links en religieuze minderheden (met name alevieten) namen fors toe, parallel aan de opkomst van links vanaf midden jaren zeventig. Fascisten probeerden met knokploegen, ongerichte drive-by schietpartijen in linkse wijken en gerichte aanslagen op links kader en intellectuelen, revolutionair links letterlijk fysiek te verslaan om de heerschappij te verkrijgen over de straat, de scholen en de werkplaatsen. De fascistische terreur nam massale vormen aan. Veel linkse fracties konden niet anders dan zich bewapenen om zichzelf en de plaatsen waar ze sterk waren te verdedigen. In steden en gebieden waar links al marginaal was, kon de beweging zich niet handhaven, zoals in Erzurum en Yozgat. Deze gebieden kwamen onder een totale controle van de MHP te staan.

In Fatsa bereikte deze terreur zijn hoogtepunt in 1977, toen Kemal Kara, voorzitter van de Volkshuizen (een soort autonome buurthuizen) en gezelschap van Sönmez, werd vermoord door lokale fascistische in samenwerking met de politie. De verontwaardiging in Fatsa was enorm en de moordaanslag pakte voor de Grijsse Wolven contraproductief uit: de fascistische hadden gehoopt op een soort verlamdende angst en paniek, maar de anti-fascistische gevoelens en strijdbaarheid onder de bevolking namen juist toe.

In hetzelfde jaar als de moord op Kara maakte een nieuwe revolutionaire beweging, genaamd Devrimci Yol (Revolutionaire Weg, afgekort: Dev-Yol), haar oprichting bekend. Dev-Yol kwam voort uit de kaders van de THKP-C die hun politieke activiteiten hadden gecontinueerd in de revolutionaire jongerenorganisatie Dev-Genç, Volkshuizen en de vakbonden. Het leeuwendeel van revolutionair links in Fatsa, inclusief Sönmez, organiseerde zich binnen Dev-Yol. Dev-Yol was geen klassieke partij, eerder een beweging die, tegen de autoritaire traditie van Turks links in, vraagstukken rondom partijvorming, hiërarchie, bureaucratie en zelfbestuur ter discussie stelde. Men liet zich inspireren door de marxistische traditie van Latijns-Amerika en weigerde - anders dan de meeste andere fracties - achter Moskou, Peking of Tirana aan te lopen. Dev-Yol oordeelde dat het kapitalisme in Turkije van bovenaf en later met buitenlandse steun was gevormd, zwak was

en daardoor nog kampte met feodale vraagstukken. Het Turkse kapitalisme werd in de ogen van Dev-Yol gerund door een met het imperialisme collaborerende oligarchie van bourgeoisie en grootgrondbezitters die de fascistische als stoottroepen gebruikte. De beweging was van mening dat Turkije in een staat van burgeroorlog verkeerde - geen vreemde constatering in een land waarin gemiddeld enkele politieke moorden per dag werden gepleegd - en zag het verslaan van de fascistische als belangrijke voorwaarde voor een socialistische revolutie.

Dev-Yol zag daarbij echter geen heil in een gewapende strijd door een voorhoede georganiseerd in cellen (zoals zijn voorganger de THKP-C), maar vond dat de anti-fascistische strijd een strijd van het volk zelf moest zijn, georganiseerd in comités. "Het volk" is overigens een term die met opzet wordt gebruikt in dit artikel, omdat dit een conceptuele term is die vaak en bewust wordt gebruikt in het discours van Dev-Yol. De beweging stimuleerde waar zij kon de vorming van verzetscomités of volkscomités om deze strijd, desnoods gewapend, te voeren. Deze comités beschouwde Dev-Yol tegelijkertijd als kiemen van een socialistische volksmacht van onderop, van een andere samenleving, als organen waarin mensen over hun eigen politieke lot beslisten. Dit was een onthutsende gedachte voor autoritair marxistische stromingen, die Dev-Yol beschuldigden van verraad aan het leninistische voorhoedeprincipe. In Fatsa was de strategie van de verzetscomités uiterst succesvol. Verzwakt door de moord op Kara en de anti-fascistische golf die daarop volgde, verlieten de laatste lokale Grijsse Wolven in 1978 het stadje en vestigden ze zich in naburige grote steden.

VERKIEZINGEN EN ZELFBESTUUR

In 1979 overleed de sociaal-democratische burgemeester van Fatsa. Daarmee werd Dev-Yol in Fatsa voor een groot dilemma gesteld: meedoen aan de tussentijdse verkiezingen of niet. De landelijke opvatting was dat verkiezingen geboycot dienden te worden omdat in een klimaat van burgeroorlog en staatsrepressie geen eerlijke verkiezingen mogelijk waren. Toch besloot de beweging in Fatsa om mee te dingen naar het burgemeesterschap omdat zij lokaal de facto veruit de sterkste politieke factor was. Sönmez werd als onafhankelijke kandidaat naar voren geschoven, gezien het feit dat Dev-Yol geen geregistreerde politieke partij was, sterker nog: formeel niet eens bestond. Sönmez deed geen gangbare verkiezingsbeloften. Een stem op hem was, zo benadrukte hij elke keer, een stem op directe democratie en zelfbestuur via volkscomités, een radicaal ander gemeentebestuur dat corruptie, voorkeursbehandelingen en vriendjespolitiek zou uitbannen. "Het woord, de bevoegdheden, beslissingsbevoegdheid en macht aan het volk", was zijn leus. De revolutionaire kleermaker overleefde tijdens de campagne allerlei procedurele valkuilen, maar ernstiger nog twee aanslagen op zijn leven door Grijsse Wolven. Op 14 oktober 1979 werd Sönmez met 61 procent van de stemmen gekozen. De sociaal-democratische tegenkandidaat bleef steken op 22 procent.

Na de verkiezing van Sönmez werden er 11 volkscomités gevormd met elk een gekozen dagelijks bestuur. De vergaderingen van de comités waren openbaar en werden elk bijgewoond door honderden deelnemers. De comités benoemden voor hun eigen geografische gebied de problemen en behoeften van mensen, prioriteerden deze en besloten wat de oplossing zou moeten zijn. De eerste problemen die werden aangepakt lagen vooral op het fysieke vlak, zoals een verbetering van de wegenstructuur, riolering, water- en elektriciteitsvoorziening. Formeel moest de gemeenteraad (met een sociaal-democratische meerderheid) de besluiten van de comités bekrachtigen. Ondanks het feit dat de raad geheel bestond uit vertegenwoordigers van burgerlijke partijen - de verkiezingen gingen alleen om de burgemeesterspost - werden alle besluiten toch overgenomen. Dat de comités hadden besloten dat de raadsvergaderingen live te beluisteren dienden te zijn op verschillende punten in de stad, was daar zeker niet vreemd aan... De volkscomités waren ook de plekken waar burgemeester Sönmez tweemaandelijks verantwoording aflegde over het gevoerde beleid. De communicatie tussen de comités en de burgemeester werd gecoördineerd door een afzonderlijke eenheid binnen de gemeentelijke organisatie waarvoor nieuwe mensen werden aangetrokken. Overigens bleven alle zittende ambtenaren in dienst, ongeacht hun politieke voorkeur. Zij sloten een cao af met het gemeentebestuur die door de Confederatie van Revolutionaire Arbeidersbonden (DISK) werd gepresenteerd als een voorbeeld voor heel Turkije. Een boeiend detail: indien ambtenaren om politieke redenen in hechtenis zouden worden genomen, kregen zij recht op 6 maanden doorbetaling van het volledige loon en eventueel daaropvolgend vier jaar lang 25 procent van het loon.

Deze vorm van (zelf)bestuur was ongekend in Turkije, het was een unicum. Maar het was niet de enige macht in het revolutionaire Fatsa. Er was sprake van een situatie van dubbele macht: de macht van staatsorganen als de politie, gendarmerie en rechtbanken bleven intact. Echter, het beroep op deze organen nam drastisch af; de volkscomités losten ook geschillen onder burgers op.

Een belangrijk besluit dat de nieuwe volksmacht nam was het terugbrengen van diensten onder de verantwoordelijkheid van de gemeente die eerder waren uitbesteed aan private bedrijven, zoals de distributie van water en meel, het toezicht op de haven en het busstation en een deel van het openbaar vervoer. Dat leverde de gemeente financieel veel meer op. De aanpak van speculatie en zwarte handel werd voortgezet - nu als officieel beleid - en die werden vrijwel uitgebannen. Ook de aanval op woekerpraktijken werd voortgezet. De bevolking van Fatsa was erg kwetsbaar voor woekeraars omdat zij eigenlijk maar één maand in het jaar beschikte over 'warm' geld, de maand van de verkoop van de hazelnootoogst. De informele administratie van ontdekte woekeraars werd simpelweg vernietigd met de mededeling dat de schuldenaar alleen het geleende bedrag hoefde terug te betalen.

Een andere, maar niet de minste, prestatie van het nieuwe Fatsa was de succesvolle "Einde aan de modder"-campagne. Fatsa werd al decennia geplaagd door modderstromen. Omdat veel wegen onverhard waren, stroomde de modder bij regenval regelrecht de stad in. Ingeschat werd dat de aanpak ervan vier tot vijf jaar zou duren. De campagne was erop gericht om zowel de verharde straten te ontdoen van modder als de onverharde wegen om te zetten in grindwegen en nieuwe grindwegen aan te leggen. Wat onmogelijk werd geacht, werd toch gerealiseerd: binnen één week werd de campagne succesvol afgesloten. Maar wel dankzij de massale en vrijwillige deelname van vele honderden inwoners van Fatsa en omliggende dorpen. Ook revolutionairen uit heel Turkije trokken naar Fatsa om als vrijwilliger de handen uit de mouwen te steken. De benodigde auto's, vrachtwagens en werkdieren werden door de bevolking van Fatsa ter beschikking gesteld aan de campagne, terwijl de werkmachines werden geleverd door buurgemeenten.

Ook werd het nieuwe Fatsa landelijk op de kaart gezet met het Volksfestival, gehouden in april 1980. In en om het stadje werden een week lang panels en optredens georganiseerd. Landelijk bekende denkers, schrijvers, dichters, musici en toneelgezelschappen reisden af naar Fatsa en vulden samen met plaatselijke initiatieven het programma. Doel was om linkse tegenwicht te bieden aan de door de kapitalistische ideologie gedomineerde mainstream cultuur.

De bevolking van Fatsa sprak zich ook vele malen uit tegen repressie en onrecht buiten de eigen gemeente. De volkscomités waren daarbij belangrijke mobilisatiebronnen. Er werd gemobiliseerd voor 1 mei, voor de jaarlijkse regionale meetings tegen de uitbuiting van de hazelnootboeren en tegen landelijke prijsverhogingen.

ARGUSOGEN

Ankara bekeek de ontwikkelingen in Fatsa met argusogen. Het stadje aan de Zwarte Zee, op ruim 500 kilometer afstand van de hoofdstad, waarin mensen het heft in eigen handen hadden genomen en politiek geweld tot een relatief minimum was teruggebracht, werkte op de zenuwen van regering en veiligheidsapparaat. Terwijl de stad Çorum in mei 1980 in brand stond en de fascistische er de pogrom van Maras probeerden te herhalen (eind 1978 hadden Grijsse Wolven in Maras een massaslachting aangericht onder alevieten) riep premier Demirel uit: "Vergeet Çorum, kijk naar Fatsa" en: "Als we Fatsa niet aanpakken, dan zullen er honderden Fatsa's ontstaan".

De intolerantie van de gevestigde orde tegenover de andere wereld en levenswijze die Fatsa probeerde op te bouwen uitte zich op verschillende manieren. Fatsa werd na de verkiezing van Sönmez door de centrale regering onderworpen aan een economisch embargo: staatsorganen weigerden zaken als brandstoffen en sigaretten te leveren. Fatsa kreeg te maken met een verscherpt financieel toezicht, terwijl de financiële positie van het revolutionaire stadje alleen maar verbeterde. De landelijke burgerlijke pers begon een lastercampagne tegen het stadje dat steevast "klein Moskou" en "Republiek Fatsa" werd genoemd, waartoe alleen toegang verkregen zou kunnen worden met paspoorten. Het gemeentehuis van Fatsa werd zonder grond regelmatig doorzocht door leger en politie, waarbij ambtenaren werden mishandeld. Inwoners van Fatsa werden, wanneer zij de grotere steden in de omgeving bezochten, beroofd en in elkaar geslagen door fascistische knokploegen.

Met de aanstelling in april 1980 van een nieuwe gouverneur in de provincie Ordu, Resat Akkaya, werd duidelijk dat Ankara uit was op de regelrechte vernietiging van de nieuwe orde in Fatsa. Akkaya stond bekend als sympathisant van de fascistische MHP. Hij verklaarde dat hij Fatsa ging "teruggeven aan het vaderland". Akkaya verstevigde de samenwerking tussen politie, gendarmerie en Grijze Wolven met als resultaat een toename van de rechtse en staatsterreur in met name de omgeving van Fatsa, maar (nog) niet in het stadje zelf. In de eerste drie maanden van Akkaya's bewind stond de teller op 41 doden in Ordu.

“OPERATIE PUNT”

Het staatsgeweld tegen Fatsa bereikte zijn hoogtepunt op 11 juli 1980, toen de stad in het kader van "Operatie Punt" door leger en politie werd binnengevallen met tanks en pantserwagens, alsof het oorlog was. Voor de kust patrouilleerden twee oorlogsschepen. Het revolutionaire Fatsa moest worden gebroken, er werd met grof geweld en zonder juridische basis een punt gezet achter het socialistische experiment. Akkaya verklaarde "de staat te hebben teruggebracht in Fatsa". Bijna 600 mensen - inclusief Sönmez - werden gearresteerd en gemarteld. Wie kon, vluchtte de bossen en bergen in. Er werd een avondklok ingesteld. Mensen werden op straat nog maandenlang na de operatie geterroriseerd. Gewapend verzet werd niet geboden, omdat de kans op succes nihil werd geacht en omdat het koren op de propagandamolen van het leger zou zijn.

Vaak vonden de arrestaties plaats op aanwijzing van gemaskerde mannen in burgerkleding. Later werd duidelijk dat deze mysterieuze mannen uit Fatsa verjaagde Grijze Wolven waren, van wie een viertal zelfs officieel werd gezocht door Justitie. De zoveelste bevestiging van de intensieve samenwerking tussen de staat en de MHP, waarbij de fascistische stoottroepen werden gebruikt om links fysiek uit te schakelen. Na afloop van Operatie Punt kwamen de fascistische triomfantelijk terug naar Fatsa en konden ze zich openlijk en zonder belemmeringen weer organiseren. Deze samenwerking leidde overigens zelfs bij de burgerlijke pers tot verontwaardiging. Twee maanden later, op 12 september 1980, nam het leger de macht over in het gehele land. De junta, die revolutionair links en als eerste Dev-Yol verpletterde, bleef benadrukken ook gekant te zijn tegen extreem-rechts. Achteraf bleek, tragisch genoeg, dat Fatsa ook voor het leger een experiment was geweest, een generale repetitie voor het grote werk van 12 september 1980. Het had onder meer geleerd van Fatsa dat de militaire macht politiek neutraal moest worden geframed.

Tegen Sönmez werd de doodstraf geëist. Hij werd onder meer beschuldigd van het veranderen van de wettelijk vastgestelde bestuurlijke constellatie. Op 47-jarige leeftijd, op 4 mei 1985, overleed het gezicht van het revolutionaire Fatsa aan een hartaanval in de gevangenis. De noodzakelijke hulp werd door de gevangenisdirectie te laat ingeschakeld. Hij leeft voort in vele gedichten en linkse strijdlieden. Can Yücel heeft het volgende over hem gedicht:

*Fikri de Kleermaker heeft zo een kostuum genaaid voor Fatsa
Die Georgiër heeft zo een kreet geslaakt met zijn vrienden
Punten, punt komma's, militaire operaties
Niemand kan het afrukken van Fatsa's lijf
Die warme naaktheid van het gelijk van de arbeid*

IN DE KIEM GESMOORD

Revolutionair links beschikt over een grote traditie en erfenis die ons ook vandaag kan inspireren en inzichten kan opleveren. Fatsa maakt daar onderdeel van uit. Ik wil niet beweren hier in een paar afsluitende zinnen een alomvattende analyse neer te kunnen leggen of alle dilemma's te kunnen schetsen. Enkele korte conclusies lijken echter gerechtvaardigd. Fatsa was uiteraard (nog) geen volgroeide socialistische samenleving. De instituties van de gevestigde orde bleven intact, de eigendomsverhoudingen binnen de economische productie bleven ongewijzigd. Het is echter de vraag of de revolutionairen in Fatsa anders hadden gekund zolang de machtsverhoudingen in de rest van Turkije niet waren gekanteld. En: benadrukt moet worden dat het nieuwe Fatsa niet langer dan tien maanden mocht leven.

Een van de leidende activisten in Fatsa, Ahmet Özdemir, heeft later andere kritische kanttekeningen gemaakt, zoals het onvoorbereid zijn van de beweging op de invasie van het leger en de snelle nederlaag, het grote taboe op alcoholgebruik onder revolutionairen, de niet geheel vrije relaties tussen vrouwen en mannen en de grote sociale controle die was gefundeerd op een mengeling van linkse en traditionele waarden. Wat bijzonder was aan Fatsa is echter de uitdaging van de dubbele macht en de serieuze pogingen die werden ondernomen om op een open en oprechte manier van onderop, via volkscomités, te bouwen aan een andere wereld, een andere, solidaire en vrije manier van leven, in plaats van te blijven steken in theorie en twisten tussen linkse fracties. En voor een periode van tien maanden zijn de prestaties en ervaringen moedig en groots te noemen, en die hadden zonder de repressie wellicht nog groter kunnen zijn. Volgens Özdemir is Fatsa achteraf niet als een "meester" maar het beste als "een leerling in de vrijheid" te beschrijven. Die omschrijving is heel treffend voor een revolutie die in de kiem werd gesmoord.

Mehmet Kirmaci

“Wij willen onderdak en verblijfsrecht”

Op 19 september zijn dakloze vluchtelingen uit protest tegen het keiharde migratiebeleid een tentenkampactie begonnen op de Koekamp, een grasveld in de buurt van station Den Haag Centraal. Ondanks politierepressie houden ze moedig stand. Zie voor actuele informatie: www.doorbraak.eu.

Op weg naar een samenleving zonder Zwarte Piet

“Een product van het koninkrijk”, noemt Quincy Gario zichzelf ironisch. Hij is geboren op Curaçao, maar heeft een flink deel van zijn jeugd doorgebracht op Sint-Maarten en in Nederland. Hij studeerde theater-, film- en televisiewetenschappen en hield zich ook bezig met gender- en postkoloniale studies. Inmiddels kan hij zichzelf theatermaker, trendwatcher, performance-dichter en activist noemen, een duizendpoot dus. Boeit een onderwerp hem, dan stort hij er zich vol over op. Zo ging het ook toen hij actief werd tegen de racistische karikatuur Zwarte Piet.’

Racistische karikatuur.

“E r wordt te vaak gedacht dat de vrijheid van meningsuiting mensen ook het recht geeft om te beledigen en kwetsen”, aldus Gario. “In de discussie rondom Zwarte Piet worden racistische uitspraken gedaan alsof ze een gegeven van de discussie zijn. Nou nee, racisme is geen gegeven, maar een moedwillige daad. Men vergeet dan ook dat de vrijheid van meningsuiting twee kanten heeft. Roep jij iets racistisch, dan geef ik aan dat je iets racistisch hebt geroepen. Het benoemen van racistische voorvallen is onlosmakelijk verbonden aan het project ‘Zwarte Piet is racisme’. Mij of anderen in de discussie proberen te kleineren, omdat je dat nodig vindt om je mening kracht bij te zetten, toont alleen de zwakte van je argument.” Gario wil zich niet laten intimideren door “autochtone woede”.

TRENDWATCHER

De zwarte knecht van de witte baas Sinterklaas kwam in Gario's leven tijdens zijn werk als trendwatcher. Hij moest een keer een reclamefilmje van Hema bekijken dat was gericht op consumenten in Londen. De Hema-reclamemakers meenden dat een oerhollands bedrijf in Groot-Brittannië het best geïntroduceerd kon worden met een oerhollandse traditie, het Sinterklaasfeest. “Maar vreemd genoeg ontbraken in het filmje de Zwarte Pieten”, vertelt Gario. “Wel waren er een soort plaatsvervangers van de knechten te zien: mensen met een zwarte stip op hun wang.” Waarschijnlijk durfde het bedrijf het om commerciële redenen niet aan om in Engeland onbekommerd te koop te lopen met Zwarte Piet. Dat valt te begrijpen, want tegen de Golliwog,² het Britse broertje van Zwarte Piet, is zoveel bezwaar gerezen dat de Britse koningin zich een tijd geleden gedwongen zag om de verkoop van de racistische pop in haar eigen monarchistische souvenirwinkel te staken. De houding van Hema intrigeerde Gario. En nadat zijn moeder een keer was thuisgekomen met het verhaal dat ze op straat was uitgescholden voor Zwarte Piet, kon de knecht van Sint helemaal rekenen op zijn aanhoudende kritische aandacht.

Gario besloot om het Zwarte Piet-racisme publiekelijk ter discussie te gaan stellen. Het begon met een grappig aanmoedigingsbericht voor Hema, waarin hij het deed voorkomen alsof het bedrijf oprecht van plan was om zich tegen het Zwarte Piet-racisme uit te spreken. Vervolgens bedacht hij een slogan voor T-shirts. Na wat wikken en wegen werd dat: “Zwarte Piet is racisme”.³ Hij koos weloverwogen voor een T-shirt-campagne. “Daarmee hoef je niet meteen mensen te overtuigen van je eigen gelijk, maar kun je vrijelijk rondlopen, een statement maken en hen op jou af laten komen. Zij beginnen dan zelf met een discussie, waardoor je hun aandacht hebt en hen op andere gedachten kan brengen.”

ARRESTATIE

Met de strijdbare leus begeeft Gario zich volop in de publieke arena, op straat en op internet, waarbij hij zich bedient van een aanstekelijk enthousiasme. De opkomende “Zwarte Piet is racisme”-beweging⁴ manifesteert zich sinds ruim een jaar onder meer op festivals, exposities⁵ en bijeenkomsten.⁶ De statement tegen Zwarte Piet maakt een heleboel commotie en vaak ook irritatie en agressie⁷ los, zoals in 2008 al bleek rond een uiteindelijk afgelaste protestmars⁸ van de kunstenaressen Annette Krauss en Petra Bauer en van Doorbraak. In discussies met Zwarte Piet-fans blijft Gario opvallend kalm en vriendelijk, overigens zonder zijn eigen mening te verdoezelen. Hij is zich terdege bewust van de verwachtingspatronen die bij anderen kunnen leven. Als hij zich emotioneel uit, dan kunnen anderen hem beschouwen als de boze gewelddadige zwarte man, een diepgeworteld clichébeeld in films en andere media. Aan de andere kant gaat men er wel vanuit dat hij zich gevoeliger zou moeten tonen dan witte mensen, alsof een anti-racistische stellingname alleen maar zou zijn voorbehouden aan zwarten. Zijn gedrag en woorden worden vaak op een goudschaaltje gewogen, terwijl witten het voorrecht lijken te hebben om hun hele emotionele bagage over de veronderstelde Nederlandse cultuur en tradities met veel kabaal in de strijd te werpen.

Zijn coming out als Zwarte Piet-criticus beleefde Gario tijdens een poëzie-festival in 2011. “Ik had een lokale poetryslam gewonnen en mocht meedoen aan een groot evenement. Dat vond ik een uitgelezen kans om een ‘Zwarte Piet is racisme’-shirt aan te trekken. Toen ik op het podium stond, trok ik mijn jas uit en werd de tekst zichtbaar, tot verbazing en ontzetting van het alternatieve en progressieve poëziepubliek, dat verder helemaal uit witten bestond. De eerste minuut leek het wel alsof alle lucht uit de zaal werd gezogen. Na afloop van mijn voordracht werd ik eerst flink genegeerd. Pas later kwamen er reacties los. Als je het over racisme wilt hebben, dan moet je wel iets nemen dat daarmee te maken heeft, was het kenmerkende commentaar waarmee men het probleem onbespreekbaar wilde maken.” Een dieptepunt in de omgang met de Zwarte Piet-kritiek was de schandalige arrestatie⁹ van Gario en enkele andere activisten tijdens de Sinterklaasintocht in Dordrecht vorig jaar. “We stonden daar alleen maar te staan, met onze T-shirts aan. We deden verder niets en bleven rustig.” Maar diverse politie-agenten werkten Gario en andere activisten ruw tegen de grond, in een poging om hun vrijheid van meningsuiting de nek om te draaien.

BINGO

Maar ondanks deze tegenwerking is Gario vast van plan om het thema Zwarte Piet op de agenda te blijven zetten. “Sommigen waarschuwen me dat dat funest is voor mijn maatschappelijke carrière”, lacht hij. Veel multiculturele organisaties hebben zich in de loop der jaren afhankelijk laten maken van overheids subsidies, stellen zich nauwelijks nog weerbaar op of zijn voorgoed verdwenen. De strijd tegen racisme staat op een laag pitje, vindt Gario. Daar moet verandering in komen. Maar hoe graag hij ook zijn nek wil uitsteken, toch moet het niet om zijn persoon draaien, vindt hij, maar om de boodschap. Iedereen kan daaraan bijdragen, bijvoorbeeld door zelf met een “Zwarte Piet is racisme”-shirt rond te lopen.

Vanaf oktober begint de “Zwarte Piet is racisme”-campagne met een winkeliersactie in Amsterdam Zuidoost, waarbij de winkeliers worden opgeroepen om in de aanloop naar het Sinterklaasfeest het element van de zwarte knecht weg te laten uit hun etalages en reclamemateriaal. Klanten die in winkels zonder Zwarte Piet boodschappen doen, krijgen een anti-racistisch boek. Gario streeft ernaar om via een “Pietvrij”-keurmerk heel Amsterdam Zuidoost om te toveren tot een Zwarte Piet-loze zone. Ook is er een speelse bingokaart¹⁰ ontworpen en bestaat het plan om op 5 december in Amsterdam Zuidoost een kinderfeest zonder racisme te organiseren. Verder is er een voorbeeldbrief¹¹ opgesteld waarmee Zwarte Piet-critici bedrijven kunnen verzoeken om voortaan geen Zwarte Piet-racisme meer in hun reclame-uitingen te gebruiken.

Jos Hooimeijer
Harry Westerink

Noten

1. <http://black-face.com>.
2. “Breed Brits protest tegen Zwarte Piet-racisme”, Harry Westerink, 30 maart 2009, www.doorbraak.eu.
3. <http://zwartepietisracisme.tumblr.com>.
4. “Zwarte Piet is racisme” op Facebook.
5. “Zwart van roet'-evenement tegen Zwarte Piet-racisme”, Harry Westerink, 15 november 2011, www.doorbraak.eu.
6. “Zwarte Piet is een slaaf. We moeten de slavernij afschaffen”, Harry Westerink, 1 maart 2012, www.doorbraak.eu.
7. “Gescheld van rechts-populistische Zwarte Piet-fans”, 29 augustus 2008, www.doorbraak.eu.
8. “Actie tegen Zwarte Piet eenzijdig afgelast door Van Abbemuseum”, 29 augustus 2008, www.doorbraak.eu.
9. “Keiharde politierepressie na kritiek op Zwarte Piet-racisme”, Harry Westerink, 14 november 2011, www.doorbraak.eu.
10. Bingokaart, 29 september 2012, <http://zwartepietisracisme.tumblr.com/>.
11. “Zwarte Piet in reclame-uitingen”, 18 september 2012, “Zwarte Piet is racisme” op Facebook.

Doorbraak

Doorbraak is een linkse basisorganisatie die strijdt voor een ecologisch duurzame wereld zonder uitbuiting, onderdrukking en uitsluiting. Daarom vechten we van onderop tegen het kapitalisme, het patriërchaat, racisme, nationalisme, religieus fundamentalisme en militarisme.

Doorbraak wil af van de gecreëerde scheidslijnen en streeft naar een rechtvaardiger wereld. Hoe die er precies uit moet gaan zien? En hoe we daar willen komen? Dat willen we gaandeweg en samen met anderen bedenken en bevechten. Daarbij halen wij onze inspiratie uit de strijdbare traditie van socialistische bewegingen. Doorbraak staat daarbij symbool voor de wens om vastgeroeste indelingen in allerlei hokjes te doorbreken.

Klinkt dat goed? Heb je interesse? Wil je meedoen? Bel of mail ons dan gerust.

ADRES

Website: www.doorbraak.eu
Facebook: www.facebook.com/doorbraak
Twitter: twitter.com/doorbraakeu
Mail: doorbraak@doorbraak.eu
Adres: Postbus 901, 7400 AX Deventer
Telefoon: 06 4120 6167
Giro: 33.89.627, t.n.v. Doorbraak.eu, Deventer

LOKALE CONTACTEN

amersfoort@doorbraak.eu
amsterdam@doorbraak.eu
arnhem@doorbraak.eu
denhaag@doorbraak.eu
deventer@doorbraak.eu
leeuwarden@doorbraak.eu
leiden@doorbraak.eu
nijmegen@doorbraak.eu
oss@doorbraak.eu
rotterdam@doorbraak.eu
utrecht@doorbraak.eu
wageningen@doorbraak.eu

KRANT

De Doorbraak-krant verschijnt tweemaandelijks en wordt uitgegeven door stichting Gebladerte, www.gebladerte.nl. Abonnee worden? Maak 25 euro over op giro 95225 t.n.v. stichting Gebladerte te Leiden o.v.v. “abonnee”. Vermeld duidelijk je adres. Minima kunnen volstaan met 13 euro. Losse nummers kosten 3 euro. Lay-out: Zwart op Wit, Delft
Drukkerij: Albani, Den Haag
ISSN: 1877-8186

MAIL-LIJST

Wil je in de tussentijd op de hoogte blijven van Doorbraak-activiteiten? Mail dan “Doorbraak Info” naar doorbraak@doorbraak.eu.